

**PROGRAM NAUCZANIA
JĘZYKA ANGIELSKIEGO
DLA PRZEDSZKOLI I KLAS ZEROWYCH**

zgodny z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ
określoną w Rozporządzeniu Ministra Edukacji
z dnia 11 marca 2026 r.

dr Maria Jolanta Bogucka, Dorota Łoś

Swing Song

Here I go up in my swing
Ever so high. I am the King of the fields, and the King
Of the town. I am the King of the earth, and the King
Of the sky. Here I go up in my swing ...
Now I go down.

A.A. Milne Now we are 6
published by Methuen & Co Ltd, London
13th October 1927

Spis treści

1. ZAŁOŻENIA ORGANIZACYJNO-PROGRAMOWE	6
1.1. Metryczka	6
1.2. Kontekst społeczno-edukacyjny programu	6
1.3. Koncepcje pedagogiczne	8
1.3.1. Podmiotowość ucznia i nauczyciela.....	8
1.3.2. Nauczanie całościowe	9
1.3.3. „Otwarcie na świat”, czyli kształtowanie wrażliwości interkulturowej	9
1.3.4. Integracja programu nauczania języka angielskiego z programem wychowania przedszkolnego	9
2. UCZESTNICZY PROCESU EDUKACYJNEGO	10
2.1. Uczniowie	10
2.2. Nauczyciele	11
2.3. Rodzice.....	11
2.4. Inni odbiorcy programu.....	12
3. OPTYMALNE WARUNKI PROCESU EDUKACYJNEGO	13
3.1. Sala dydaktyczna i jej wyposażenie	13
3.2. Czas realizacji programu	14
3.3. Liczebność grup.....	14
4. CELE NAUCZANIA.....	14
4.1. Cele ogólne.....	14
4.2. Cele szczegółowe kształcenia językowego	18
5. TREŚCI NAUCZANIA.....	20
5.1. Zasada wprowadzania i utrwalania treści nauczania	20
5.2. Zakres tematyczny.....	21
5.3. Sytuacje i funkcje komunikacyjne.....	21
5.4. Materiał leksykalny	22
5.5. Struktury i kategorie gramatyczne.....	23
5.6. Holistyczne ujęcie „świata dziecka” w nauczaniu języka obcego.....	24
6. PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW.....	26
6.1. Angielski przez angielski	27
6.1.1. Instrukcje nauczyciela	27
6.1.2. Zwroty używane przy grach	27
6.1.3. Zwroty wprowadzające informację zwrotną	27
6.1.4. Zwroty służące komunikacji w czasie zajęć.....	28

6.2. Metody nauczania	28
6.2.1. Metoda Reagowania Całym Ciałem (TPR)	28
6.2.2. Metoda komunikacyjna	28
6.2.3. Metoda audiolingwalna	28
6.2.4. Metoda audiowizualna	29
6.3. Procedury typowe dla wychowania przedszkolnego	29
6.3.1. Nauka poprzez zabawę	29
6.3.2. Wykorzystanie piosenek i rymowanek	29
6.3.3. Wykorzystanie tekstów narracyjnych	29
6.3.4. Wykorzystanie dramy	30
6.3.5. Zajęcia plastyczne	30
6.3.6. Projekty językowe w nauczaniu języka angielskiego	30
6.4. Techniki nauczania	30
6.4.1. Techniki nauczania słownictwa	31
6.4.2. Techniki nauczania wymowy	31
6.4.3. Techniki nauczania struktur gramatycznych	31
6.4.4. Techniki nauczania słuchania	31
6.4.5. Techniki nauczania mówienia	31
6.4.6. Techniki rozwijające umiejętności motoryczne	31
6.4.7. Techniki wdrażania autonomii ucznia	31
6.4.8. Techniki dramowe	32
6.5. Formy pracy	32
6.6. Materiały nauczania	33
6.6.1. Podstawowe materiały	33
6.6.2. Pomoce naukowe i środki dydaktyczne	34
6.6.3. Materiały pomocnicze	34
6.7. Struktura lekcji i zasady jej planowania	34
7. OPIS OSIĄGNIĘĆ UCZNIA	35
7.1. Kompetencja komunikacyjna	35
7.1.1. Wiedza	35
7.1.2. Umiejętności	35
7.2. Umiejętność uczenia się	36
7.2.1. Praca ucznia	36
7.2.2. Rola rodziców	37
8. SPRAWDZANIE POSTĘPÓW W NAUCE I PROPOZYCJE ICH OCENIANIA	37
8.1. Ogólne założenia	37

8.2. Ocenianie formatywne	38
8.3. Opisowa ocena sumatywna/podsumowująca	39
8.4. Metody sprawdzania postępów ucznia	41
8.4.1. Techniki kontroli ustnej	41
8.4.2. Techniki kontroli pisemnej – testy przyjazne dzieciom	41
8.4.3. Praca projektowa	42
8.5. Samoocena	42
8.6. Portfolio	43
9. ZASADY MODYFIKOWANIA PROGRAMU	43
BIBLIOGRAFIA	44
WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH	44
INDEKS POJĘĆ	45

1. ZAŁOŻENIA ORGANIZACYJNO-PROGRAMOWE

1.1. Metryczka

Przedmiot: język angielski

Etap nauki: wychowanie przedszkolne i klasy zerowe

Typ kursu: początkowy

Wymiar godzin: dwa do czterech 30-minutowych spotkań w tygodniu

Autorki: Mariola Bogucka i Dorota Łoś

1.2. Kontekst społeczno-edukacyjny programu

Znajomość języka angielskiego od wielu lat stanowi jeden z istotnych elementów współczesnej edukacji. Język angielski, pełniący funkcję globalnego środka komunikacji, jest obecny w niemal wszystkich obszarach życia społecznego, edukacyjnego, zawodowego i kulturalnego. Dzieci mają z nim kontakt nie tylko podczas zajęć szkolnych, lecz także poprzez internet, gry, aplikacje, filmy, muzykę, media oraz inne cyfrowe środowiska uczenia się. Współczesna edukacja językowa nie ogranicza się zatem do przekazywania wiedzy o języku, lecz przygotowuje ucznia do świadomego i skutecznego posługiwania się nim w realnych sytuacjach komunikacyjnych.

W Polsce język angielski jest najczęściej wybieranym językiem obcym i jest obecny w edukacji dzieci już od najmłodszych lat. Wczesny kontakt z językiem obcym stwarza możliwość stopniowego rozwijania kompetencji komunikacyjnych oraz budowania pozytywnego nastawienia do uczenia się języków. Jednocześnie współczesne podejście do edukacji ma na celu nie tylko rozwijanie kompetencji językowych, ale także wspieranie wszechstronnego rozwoju dziecka – jego samodzielności, kreatywności, umiejętności współpracy, rozwiązywania problemów i komunikowania się z innymi.

Istotnym punktem odniesienia dla współczesnego kształcenia językowego pozostają założenia Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – CEFR), który akcentuje przede wszystkim praktyczne wykorzystanie języka i rozwijanie kompetencji potrzebnych do skutecznego działania w sytuacjach komunikacyjnych. Język obcy jest więc traktowany nie tylko jako przedmiot nauczania, lecz przede wszystkim jako narzędzie komunikacji, poznawania świata i budowania relacji z innymi.

Ważną zmianę w polskim systemie edukacji przynosi nowa podstawa programowa wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, określona rozporządzeniem Ministra Edukacji z 11 marca 2026 roku. Nowa podstawa programowa jest stosowana od roku szkolnego 2026/2027 i wprowadza zmienione podejście do organizacji procesu kształcenia.

W edukacji wczesnoszkolnej szczególny nacisk położono na całościowy i harmonijny rozwój dziecka. Nowa podstawa programowa koncentruje się na rozwijaniu kompetencji fundamentalnych – językowych, matematycznych, cyfrowych i ruchowych – oraz kompetencji przekrojowych, takich jak rozwiązywanie problemów, współpraca, myślenie krytyczne i kreatywne, dbanie o siebie i innych oraz kierowanie własnym działaniem. Ważnym elementem procesu edukacyjnego jest również rozwijanie sprawczości dziecka, czyli jego zdolności do podejmowania działań, dokonywania wyborów i dostrzegania wpływu własnej aktywności na otaczającą rzeczywistość.

W tym ujęciu nauka języka angielskiego powinna pozostawać w ścisłym związku z pozostałymi obszarami edukacji wczesnoszkolnej. Język może być wykorzystywany do poznawania świata, rozwijania zainteresowań, wyrażania własnych myśli i emocji, współpracy z innymi oraz podejmowania działań wymagających kreatywności i rozwiązywania problemów. Szczególne znaczenie ma tworzenie sytuacji, w których uczeń może wykorzystywać język w sposób naturalny, funkcjonalny i dostosowany do swoich możliwości rozwojowych.

Nowoczesne kształcenie językowe powinno zatem łączyć rozwój wiedzy, umiejętności i postaw. Ważne jest nie tylko to, czego uczeń się nauczy, ale również w jaki sposób zdobywa wiedzę, jak wykorzystuje ją w praktyce oraz czy rozwija poczucie własnej skuteczności i motywację do dalszego uczenia się. Edukacja językowa staje się tym samym częścią procesu przygotowującego dziecko do uczenia się przez całe życie (life-long learning).

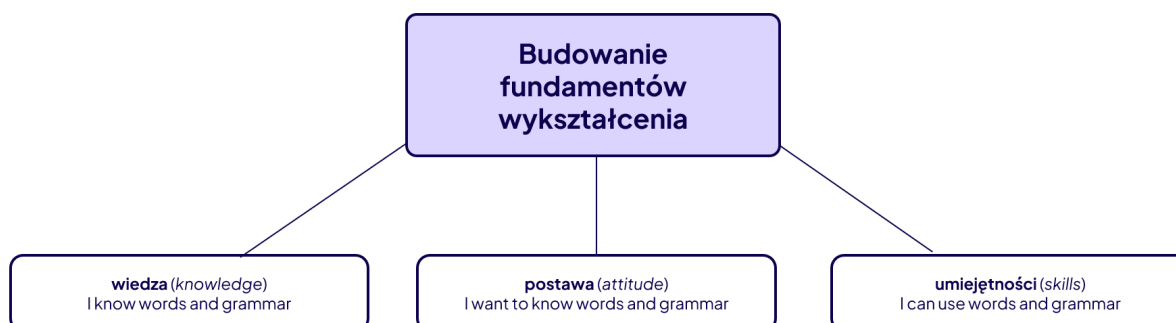
Nowa podstawa programowa zwraca uwagę także na kompetencje cyfrowe jako jeden z fundamentów edukacji oraz na rozwijanie umiejętności wykorzystywania technologii do uczenia się, komunikowania i rozwiązywania problemów. Jednocześnie współczesne podejście do edukacji podkreśla znaczenie higieny cyfrowej i dostosowania sposobu korzystania z narzędzi ekranowych do potrzeb i możliwości rozwojowych dzieci. Współczesne środowisko edukacyjne powinno wspierać odpowiedzialne i bezpieczne korzystanie z technologii.

Ważnym elementem nauki języka angielskiego pozostaje więc różnorodność doświadczeń edukacyjnych: aktywność ruchowa, zabawa, praca z obrazem i dźwiękiem, śpiew, rytm, drama, opowiadanie historii, praca w parach i grupach, projekty oraz zadania oparte na sytuacjach z życia codziennego. Tak organizowany proces nauczania pozwala angażować różne sfery rozwoju dziecka i sprzyja budowaniu trwałej motywacji do nauki języka.

Program nauczania powinien zatem tworzyć warunki do rozwijania zarówno kompetencji językowych, jak i kompetencji przekrojowych. Jego celem jest wspieranie dziecka w stopniowym osiągnięciu samodzielności, rozwijaniu ciekawości świata, podejmowaniu współpracy, wyrażaniu własnych potrzeb i opinii oraz świadomym korzystaniu z dostępnych źródeł informacji. Nauka języka angielskiego może w ten sposób stać się naturalnym elementem szerszego procesu edukacyjnego, wspierającego rozwój dziecka jako aktywnego, samodzielnego i odpowiedzialnego uczestnika życia społecznego.

Podstawą programu jest zatem podejście, w którym **wiedza, umiejętności i postawy pozostają ze sobą ściśle powiązane**, a nauka języka służy nie tylko osiągnięciu celów językowych, lecz także rozwijaniu kompetencji potrzebnych dziecku w dalszej edukacji i codziennym życiu. Tak rozumiane kształcenie językowe wpisuje się w założenia nowej podstawy programowej z 2026 roku i odpowiada na potrzeby współczesnych uczniów.

Diagram 1. Budowanie fundamentu wykształcenia - wiedza, postawa, umiejętności.

Ze względu na specyfikę nauczania języka angielskiego dzieci w wieku przedszkolnym oraz na potrzeby rozwojowe najmłodszych uczniów wykształciły się wyspecjalizowane obszary metodyki nauczania języków obcych, określane między innymi jako „język angielski dla dzieci” (English for Young Learners – EYL) oraz „język angielski dla bardzo małych dzieci” (English for Very Young Learners – VYL). Podejścia te uwzględniają specyfikę rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego i fizycznego dzieci oraz łączą cele związane z rozwijaniem kompetencji językowych z założeniami współczesnej pedagogiki i psychologii rozwojowej.

Nauczanie języka angielskiego na tym etapie powinno odbywać się w sposób dostosowany do wieku i możliwości dzieci, z wykorzystaniem naturalnych dla nich form aktywności, takich jak zabawa, ruch, muzyka, rytm, śpiew, obraz, opowiadanie historii, działanie i bezpośrednie doświadczenie. Szczegółne znaczenie ma tworzenie bezpiecznego i przyjaznego środowiska edukacyjnego, które wspiera ciekawość poznawczą, samodzielność, sprawczość oraz pozytywne nastawienie do uczenia się języka.

Prezentowany program został opracowany z uwzględnieniem założeń **nowej podstawy programowej wychowania przedszkolnego z 2026 roku**, wprowadzonej rozporządzeniem Ministra Edukacji z 11 marca 2026 roku, oraz założeń Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego (Common European Framework of Reference for Languages – CEFR) i Europejskiego portfolio językowego. Program uwzględnia również aktualną wiedzę z zakresu edukacji językowej dzieci, psychologii rozwojowej i pedagogiki oraz doświadczenia praktyczne związane z pracą z dziećmi w wieku przedszkolnym.

Przyjęte rozwiązania metodyczne odpowiadają współczesnemu rozumieniu edukacji dziecka, w którym rozwój kompetencji językowych pozostaje integralną częścią jego wszechstronnego rozwoju. Program zakłada zatem łączenie nauki języka angielskiego z rozwijaniem kompetencji komunikacyjnych, społecznych, poznawczych, ruchowych, a także z kształtowaniem samodzielności, kreatywności, współpracy i sprawczości dziecka.

Istotnym założeniem programu jest również wykorzystanie różnorodnych doświadczeń edukacyjnych oraz stwarzanie dzieciom możliwości uczenia się poprzez działanie. Język angielski jest w tym ujęciu nie tylko przedmiotem nauki, ale także narzędziem poznawania świata, komunikowania się, wyrażania siebie i podejmowania wspólnych aktywności.

1.3. Koncepcje pedagogiczne

1.3.1. Podmiotowość ucznia i nauczyciela

Podstawową zasadą jest nauczanie skoncentrowane na dziecku i jego potrzebach (learner-centred teaching). Dziecko jest podmiotem nauczania, a więc cele nauczania oraz wszystkie metody i techniki pracy powinny być dostosowane do aktualnego etapu rozwoju poznawczego i emocjonalnego ucznia. Wyrazem takiego podejścia jest wykorzystanie kontekstu ze świata dziecka jednoznacznie ilustrującego prezentowany materiał językowy, a następnie organizowanie zadań umożliwiających dziecku komunikację oraz działanie. Treści nauczania dotyczą głównie poznawania rzeczy i zjawisk z najbliższego świata dziecka „tu i teraz” (here and now). Zadania te oparte są na wielozmysłowych ćwiczeniach pozwalających wykorzystać i rozwinąć różnorodne style uczenia się (learning styles). Nauczanie poprzez zabawę, oprócz niezbędnego elementu rozrywkowego, ma za zadanie wprowadzić konkretne elementy językowe i kulturowe oraz nauczyć zachowań w grupie.

Charakterystykę dziecka w wieku przedszkolnym oraz jego potrzeby edukacyjne przedstawiamy szczegółowo w sekcji 2.1.

Innym elementem podmiotowości ucznia oraz wyrazem podejścia humanistycznego (humanistic approach) jest stwarzanie sytuacji, w których dzieci będą umacniały poczucie własnej wartości (self-esteem) i wiary we własne możliwości (self-confidence).

Równie istotna jest zasada podmiotowości nauczyciela (teacher autonomy): to nauczyciel dzięki swojej wiedzy i empatii określa i wprowadza w życie optymalne dla uczniów metody oraz formy pracy. W celu osiągnięcia jak najlepszych efektów program nauczania powinien charakteryzować się dużą płynnością, tak aby nauczyciel mógł dostosować stopień trudności do indywidualnych potrzeb i możliwości dziecka. Z jednej strony nie można zniechęcać dzieci, które mogą mieć trudności z przyswojeniem nowego materiału, z drugiej zaś strony należy wykorzystać w pełni potencjał dzieci uzdolnionych i zainteresowanych uczeniem się. Indywidualizacja i umiejętność rozpoznania potencjału uczniów uzależnione są od rzetelnej, profesjonalnej wiedzy nauczyciela. Znajomość psychiki dziecka oraz wszystkich aspektów jego rozwoju jest kluczem do efektywnego nauczania, w tym oczywiście nauczania języków obcych.

1.3.2. Nauczanie całościowe

Nauczanie całościowe (holistic approach) wymaga zastosowania różnorodnego zestawu zabaw i zadań językowych, tak aby zapewnić rozwój dziecka we wszystkich sferach natury człowieka: poznawczej i intelektualnej (cognitive), emocjonalnej (affective), fizycznej (physical) oraz społecznej (social). W okresie przedszkolnym rozwój dziecka jest dynamicznym, skokowo przebiegającym procesem, stąd tempo zmian rozwojowych może być bardzo zróżnicowane i na każdym etapie w grupie mogą występować znaczne różnice indywidualne. Stąd zadaniem nauczyciela jest stworzenie właściwych warunków i zadań dla każdego dziecka (scaffolding), tak aby nauczanie przebiegało w środowisku gwarantującym poczucie bezpieczeństwa (safety).

Diagram 2. Sfery natury człowieka

1.3.3. „Otwarcie na świat”, czyli kształtowanie wrażliwości interkulturowej

Nauka języka angielskiego staje się stopniowo przygodą z inną kulturą, podczas której dziecko ma możliwość otwarcia się na zupełnie nowy, nieznan dotychczas świat. Stosując materiały dydaktyczne, a zwłaszcza te pokazujące rówieśników dzieci z innych krajów, rozwijamy w nich wrażliwość interkulturową (intercultural awareness): chęć poznania, szacunek oraz tolerancję dla do innych ras, narodowości i kultur. Ponieważ w okresie przedszkolnym dziecko nie ma jeszcze wykształconej świadomości swojej przynależności narodowej czy kulturowej, chcemy jednocześnie rozwijać w nim poczucie więzi z rodzimą kulturą i językiem ojczystym.

1.3.4. Integracja programu nauczania języka angielskiego z programem wychowania przedszkolnego

Uważamy, że integrowanie programu nauczania języka angielskiego z programem wychowania przedszkolnego jest jednym z najważniejszych elementów zapewniających spójność celów

wychowawczych i edukacyjnych. Poniższy diagram przedstawia płaszczyzny, na których następuje integracja

Diagram 3. Płaszczyzny integracji nauczania języka angielskiego w wychowaniu przedszkolnym

Szczegółowe informacje na temat sposobu korelacji można znaleźć w następnych rozdziałach naszego programu: „Cele ogólne” (patrz sekcja 4.), „Treści nauczania” (patrz sekcja 5.) oraz „Procedury osiągnięcia celów” (patrz sekcja 6.).

Integracja może nastąpić poprzez osobę nauczyciela wychowania przedszkolnego, który uzyskał odpowiednie kwalifikacje językowe i metodyczne, uczy również języka angielskiego. W takiej sytuacji nauczyciel może zdecydować się na to, aby spotkania z językiem angielskim zmienić na krótsze, ale częstsze, np. codziennie po 20 minut dla młodszych dzieci oraz po 30 minut dla starszych pięcioletków i sześciolatków.

Jeśli lekcje języka angielskiego prowadzi anglista, wówczas wskazana jest ścisła współpraca z nauczycielem wychowania przedszkolnego, aby skoordynować w czasie nauczane treści. Szczególnie przydatne jest organizowanie wspólnych przedsięwzięć, np. przedstawień dla rodziców.

2. UCZESTNICZY PROCESU EDUKACYJNEGO

2.1. Uczniowie

Wychowanie przedszkolne w Polsce obejmuje dzieci w wieku od 3 do 6 lat. Jeśli jest to organizacyjnie możliwe, przedszkolakiem może zostać również dwuipółlatek.

Prawidłowo rozwijające się dziecko w wieku przedszkolnym (Smykowski, 2005):

- jest niezmiernie ciekawe świata;
- jest spontaniczne;
- potrafi skoncentrować uwagę jedynie przez krótki czas;
- w niewielkim stopniu panuje nad procesem zapamiętywania i odtwarzania;
- szybko się uczy i szybko zapomina;
- przeważnie pamięta to, co związane jest z silnym przeżyciem;
- ma stałą potrzebę ruchu i zabawy;
- uczy się głównie przez działanie i ruch;
- spostrzega sytuacje i zdarzenia globalnie;
- jego myślenie związane jest z konkretnym działaniem;

- dzięki dużej elastyczności aparatu mowy potrafi doskonale naśladować dźwięki języka obcego;
- lubi fantazjować;
- może mieć problemy z odróżnieniem fikcji od rzeczywistości;
- jest bardzo wrażliwe na krytykę.

Relatywnie krótki czas nauki przedszkolnej jest okresem przejściowym i wiąże się ze znaczącymi zmianami w zachowaniu, myśleniu i uczeniu się. W tym czasie dziecko:

- sukcesywnie zastępuje działanie spontaniczne, zgodnie z wewnętrznymi impulsami, zachowaniami reaktywnymi, zgodnymi z warunkami fizycznymi i społecznymi;
- zyskuje większą kontrolę nad własnym ciałem, np. poprawia swoją sprawność manualną oraz koordynację wzrokowo--ruchową;
- staje się stopniowo coraz bardziej uspołecznione, np. lepiej funkcjonuje w grupie rówieśniczej;
- staje się coraz bardziej samodzielne;
- coraz lepiej kontroluje swoje emocje.

Najważniejszą formą działalności dzieci w wieku przedszkolnym jest zabawa. Treści i rodzaj zabawy zmieniają się stopniowo zgodnie z rozwojem dzieci. Oto kolejne etapy zabawy:

- zabawa sensomotoryczna (wykorzystanie ruchu własnego ciała)
- zabawa konstrukcyjna (manipulowanie przedmiotami, budowania z klocków)
- zabawa na niby (udawanie wymyślonej sytuacji)
- zabawa z regułami (gry, które wymagają akceptacji i respektowania ustalonych reguł)

Przebieg procesów zachodzących u dzieci w wieku przedszkolnym jest dynamiczny, a tempo zmian niezwykle indywidualizowane. Aby dostosować sposoby nauczania i wychowania poprzez zabawę do indywidualnych potrzeb dzieci konieczna jest ich wnikliwa obserwacja i umiejętność zrozumienia.

2.2. Nauczyciele

Z naszego programu korzystać mogą nauczyciele języka angielskiego o kwalifikacjach określonych przez MEN, czyli zarówno nauczyciele, których pierwszą specjalizacją jest nauczanie języka angielskiego, jak i nauczyciele wychowania przedszkolnego o odpowiednim przygotowaniu językowym i metodycznym w zakresie nauczania języka obcego. Bez względu na pierwszą specjalizację nauczyciela wyzwania stawiane przez dzieci w wieku przedszkolnym wymagają od uczących nie tylko dobrej znajomości języka angielskiego, ale również dużych kompetencji dydaktycznych i wychowawczych.

Na podstawie tego programu nauczyciele mogą:

- określić długo- i krótkoterminowe cele nauczania;
- opracować rozkład materiału;
- dokonać właściwego doboru podręcznika i materiałów dodatkowych;
- zaplanować prace kontrolne oraz inne techniki sprawdzania osiągnięć uczniów;
- dokonać wyboru najefektywniejszych metod i technik pracy z swoimi uczniami.

W celu właściwego przygotowania dzieci do podjęcia nauki w szkole podstawowej, nauczyciele powinni znać podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych w zakresie I etapu edukacyjnego.

2.3. Rodzice

Współpraca przedszkola z rodzicami stanowi ważny element wspierania rozwoju dziecka. Nowoczesne podejście do edukacji zakłada partnerską relację między nauczycielami a rodzicami oraz wymianę

informacji na temat potrzeb, możliwości, postępów i doświadczeń dziecka. Współpraca ta powinna służyć zapewnieniu dziecku spójnego i bezpiecznego środowiska wychowawczego i edukacyjnego oraz wspieraniu jego indywidualnego rozwoju.

Nauczyciel powinien w przystępny sposób informować rodziców o celach i sposobach pracy z dziećmi, a także o ich postępach, osiągnięciach i trudnościach. Szczególnie istotne jest wyjaśnianie specyfiki nauczania języka angielskiego dzieci w wieku przedszkolnym. Na tym etapie nauka języka odbywa się przede wszystkim poprzez zabawę, ruch, piosenki, rytm, opowiadania, obrazy, działanie i sytuacje komunikacyjne. Jej celem nie jest tradycyjne zapamiętywanie dużej liczby słów czy reguł gramatycznych, lecz stopniowe budowanie rozumienia języka, rozwijanie gotowości do komunikowania się oraz kształtowanie pozytywnego nastawienia do nauki języków obcych.

Rodzice mogą wspierać dziecko poprzez tworzenie naturalnych okazji do kontaktu z językiem angielskim również poza przedszkolem. Pomocne mogą być krótkie nagrania audio, piosenki, rymowanki, historyjki, materiały wizualne oraz odpowiednio dobrane zasoby cyfrowe towarzyszące programowi. Ich wykorzystanie powinno mieć charakter dobrowolny, wspierający i dostosowany do wieku dziecka. Nie jest konieczne, aby rodzice znali język angielski lub prowadzili z dzieckiem dodatkowe lekcje. Najważniejsze jest stworzenie pozytywnej atmosfery wokół języka i docenianie podejmowanych przez dziecko prób komunikowania się.

Szczególnego znaczenia nabiera sposób korzystania z materiałów cyfrowych. Współczesne dzieci mają łatwy dostęp do treści multimedialnych, dlatego warto zachęcać rodziców do świadomego wyboru materiałów, wspólnego korzystania z nich oraz przestrzegania zasad bezpieczeństwa i higieny cyfrowej.

Dobrą formą współpracy z rodzicami jest prezentowanie efektów pracy dzieci podczas przedstawień, wydarzeń przedszkolnych, zajęć otwartych, wystaw i ekspozycji prac, a także poprzez krótkie informacje dotyczące realizowanych treści i celów edukacyjnych. Takie działania pozwalają rodzicom lepiej zrozumieć specyfikę wczesnej edukacji językowej i dostrzec postępy dziecka, również wtedy, gdy nie są one jeszcze widoczne w postaci swobodnych wypowiedzi w języku angielskim.

Ważnym zadaniem nauczyciela jest również wspieranie rodziców w rozumieniu naturalnego tempa rozwoju kompetencji językowych. Dzieci mogą różnić się między sobą zakresem i tempem przyswajania języka, gotowością do mówienia oraz sposobem reagowania na nowe sytuacje. Okres słuchania i obserwowania, zanim dziecko zacznie samodzielnie wypowiadać słowa lub zwroty w języku angielskim, może być naturalnym elementem procesu uczenia się. Dlatego ocena postępów dziecka powinna uwzględniać jego indywidualne możliwości i rozwój, a nie jedynie liczbę zapamiętanych słów czy gotowość do publicznego wypowiadania się.

Niniejszy program uwzględnia również potrzebę budowania pozytywnej motywacji do nauki języka angielskiego. Rolą rodziców jest przede wszystkim wspieranie dziecka, dostrzeganie jego wysiłku i postępów, zachęcanie do podejmowania prób oraz budowanie przekonania, że nauka języka może być ciekawym i przyjemnym doświadczeniem. Współpraca nauczyciela i rodziców powinna zatem wzmacniać naturalną ciekawość dziecka, jego poczucie sprawczości i wiarę we własne możliwości.

Dobrze zaplanowana współpraca przedszkola z rodzicami pozwala stworzyć spójne środowisko wspierające rozwój dziecka i jest zgodna z założeniami współczesnej edukacji, w której równie ważne są wiedza i umiejętności, jak rozwój społeczny i emocjonalny, samodzielność, kreatywność, sprawczość oraz pozytywne nastawienie do uczenia się.

2.4. Inni odbiorcy programu

Program kierowany jest również do dyrektorów przedszkoli publicznych i niepublicznych oraz władz oświatowych odpowiedzialnych za stworzenie dzieciom i nauczycielom optymalnych warunków do nauki i pracy.

3. OPTIMALNE WARUNKI PROCESU EDUKACYJNEGO

3.1. Sala dydaktyczna i jej wyposażenie

Warunki organizacyjne, wyposażenie i aranżacja przestrzeni, w której odbywają się zajęcia przedszkolne, powinny sprzyjać bezpieczeństwu dzieci, ich aktywności, samodzielności oraz wszechstronnemu rozwojowi. Zajęcia języka angielskiego powinny, w miarę możliwości organizacyjnych placówki, odbywać się w znanym dzieciom i bezpiecznym środowisku, które pozwala na swobodne przechodzenie między różnymi formami aktywności.

Przestrzeń edukacyjna powinna być elastyczna i umożliwiać organizowanie zarówno pracy w kręgu, zabaw ruchowych i aktywności wymagających większej przestrzeni, jak i pracy przy stolikach, w parach lub małych grupach. Ważne jest również zapewnienie miejsca do spokojnej pracy, oglądania książek, słuchania opowiadań oraz indywidualnej aktywności dziecka. Organizacja sali powinna uwzględniać możliwości i potrzeby dzieci, w tym dzieci o zróżnicowanym poziomie rozwoju i różnych potrzebach edukacyjnych.

Istotnym elementem przestrzeni edukacyjnej są miejsca przeznaczone do prezentowania prac i osiągnięć dzieci. Ekspozycje powinny być estetyczne, zmieniane w zależności od realizowanych tematów i umieszczone na wysokości dostępnej dla dzieci. Prezentowanie efektów pracy wzmacnia poczucie sprawczości, pozwala dzieciom obserwować własne postępy i sprzyja budowaniu pozytywnego stosunku do nauki.

Nauczyciel powinien dysponować różnorodnym zestawem środków dydaktycznych dostosowanych do wieku i możliwości dzieci. Mogą to być między innymi karty obrazkowe (flashcards), ilustracje, plakaty, przedmioty i rekwizyty, pacynki, materiały plastyczne, gry i zabawy językowe, materiały do aktywności ruchowych, książki obrazkowe, historyjki oraz nagrania audio. Dobór materiałów powinien umożliwiać angażowanie różnych sposobów uczenia się i stwarzać dzieciom okazje do działania, obserwowania, słuchania, mówienia i współpracy.

Warto zapewnić dzieciom dostęp do książek i materiałów obrazkowych w języku angielskim, odpowiednich do ich wieku i poziomu rozwoju. Szczególnie przydatne są książki z dużymi, czytelnymi ilustracjami, które pozwalają nauczycielowi prezentować treść całej grupie. Kontakt z literaturą dziecięcą w języku angielskim może wspierać rozwój rozumienia ze słuchu, poszerzać zasób językowy, rozwijać wyobraźnię oraz budować zainteresowanie książką i językiem.

Ważnym elementem zajęć języka angielskiego są materiały audio i audiowizualne, umożliwiające dzieciom kontakt z naturalnym brzmieniem języka. Nauczyciel powinien mieć możliwość korzystania z odpowiedniego sprzętu do odtwarzania nagrań audio, a w zależności od możliwości placówki również z komputera, projektora, monitora lub tablicy interaktywnej. Technologie cyfrowe mogą wzbogacać zajęcia poprzez wykorzystanie piosenek, nagrań, animacji, obrazów, interaktywnych ćwiczeń czy materiałów edukacyjnych.

Wykorzystanie technologii cyfrowych powinno być jednak celowe, umiarkowane i dostosowane do wieku oraz potrzeb rozwojowych dzieci. Narzędzia cyfrowe powinny wspierać aktywność dziecka, a nie zastępować bezpośrednią komunikację, zabawę, ruch, działania manualne, kontakt z książką czy współpracę z rówieśnikami. Ich dobór powinien uwzględniać również zasady bezpieczeństwa cyfrowego oraz higieny korzystania z urządzeń ekranowych.

Szczególne znaczenie ma różnorodność i elastyczność wykorzystywanych środków dydaktycznych. Materiały powinny umożliwiać nauczycielowi dostosowanie poziomu trudności i sposobu pracy do indywidualnych możliwości dzieci. W grupie mogą znajdować się dzieci o różnym tempie uczenia się,

dlatego wskazane jest przygotowanie zarówno materiałów wspierających dzieci potrzebujące dodatkowego utrwalenia, jak i zadań pozwalających dzieciom bardziej samodzielnie na dalsze rozwijanie zainteresowań i umiejętności.

Przestrzeń, wyposażenie i środki dydaktyczne powinny zatem tworzyć spójne środowisko sprzyjające aktywnemu uczeniu się języka. Ich zadaniem jest umożliwienie dzieciom poznawania języka angielskiego poprzez zabawę, ruch, doświadczenie, kontakt z obrazem i dźwiękiem, literaturą dziecięcą oraz sytuacjami komunikacyjnymi. Tak organizowane środowisko edukacyjne wspiera nie tylko rozwój kompetencji językowych, ale również samodzielność, kreatywność, współpracę, sprawczość i ciekawość poznawczą dziecka.

3.2. Czas realizacji programu

Niniejszy program przewidziany jest na dwa do czterech spotkań w tygodniu. Długość poszczególnych zajęć jest wprost proporcjonalna do wieku dzieci, im młodsi uczniowie, tym krótszy czas trwania lekcji, od 15 – 20 minut w grupie dzieci trzy i czteroletnich aż do 30 minut w najstarszej grupie.

Zgodnie z zapisami podstawy programowej w części Warunki i sposób realizacji przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym odbywa się w formie zabawy, w ramach programu wychowania przedszkolnego. Nauczyciel powinien wykorzystywać naturalne sytuacje, które pojawiają się w trakcie swobodnej zabawy z dziećmi. Może wtedy formułować bardzo proste polecenia w języku obcym. Ma też możliwość włączenia do zajęć rymowanek lub wierszyków i piosenek oraz materiałów audiowizualnych w języku obcym (patrz: punkt 10).

3.3. Liczebność grup

Program powinien być realizowany w małych grupach. Ze względu na zakładane cele – wspomaganie dzieci w ich rozwoju, a więc duży stopień indywidualizacji – małe grupy są niewątpliwie rozwiązaniem sprzyjającym efektywnemu nauczaniu.

4. CELE NAUCZANIA

4.1. Cele ogólne

Nadrzędnym celem wychowania przedszkolnego jest wspieranie wszechstronnego rozwoju dziecka w sferze poznawczej, społecznej, emocjonalnej, etycznej i fizycznej oraz tworzenie warunków do pełnego rozwijania jego potencjału – zarówno jako jednostki, jak i członka wspólnoty. Nowa podstawa programowa wychowania przedszkolnego, obowiązująca od 1 września 2026 r., akcentuje rozwijanie kompetencji fundamentalnych, wiedzy, kompetencji przekrojowych oraz sprawczości dziecka.

Celem wychowania przedszkolnego jest zapewnienie każdemu dziecku warunków do:

1. rozwijania ciekawości, zainteresowań i uzdolnień, budowania wiedzy potrzebnej do rozumienia i poznawania współczesnego świata;
2. rozwijania kompetencji językowych, matematycznych i cyfrowych, umożliwiających funkcjonowanie w różnych sytuacjach życia codziennego;
3. rozwijania kompetencji ruchowych i postawy troski o własne zdrowie i bezpieczeństwo;
4. rozwijania kompetencji poznawczych, społecznych i osobistych oraz wzmocnienia swojej samodzielności i wytrwałości;

5. budowania sprawczości oraz podejmowania inicjatyw z korzyścią dla siebie i wspólnego dobra;
6. poznawania świata różnorodnych wartości, rozwijania empatii i przygotowania się do dokonywania odpowiedzialnych wyborów etycznych.

W tym ujęciu celem edukacji przedszkolnej nie jest jedynie zdobywanie określonego zasobu wiadomości czy umiejętności, lecz przede wszystkim tworzenie dziecku warunków do aktywnego poznawania świata, podejmowania inicjatywy, współdziałania z innymi, rozwiązywania problemów, rozwijania zainteresowań i stopniowego przejmowania odpowiedzialności za własne działania.

Zajęcia języka angielskiego stanowią integralną część tego procesu. Język obcy nowożytny jest wprowadzany przede wszystkim poprzez zabawę, codzienne sytuacje, aktywność ruchową, muzykę, działania plastyczne, opowiadania, proste dialogi i sytuacje wymagające współpracy. Zgodnie z podstawą programową nauka języka obcego powinna być zintegrowana ze wszystkimi obszarami funkcjonowania dziecka, a codzienne sytuacje edukacyjne i zabawowe powinny sprzyjać oswajaniu z językiem, rozumieniu prostych poleceń i budowaniu prostych komunikatów.

W toku wychowania przedszkolnego dziecko buduje i rozwija kompetencje fundamentalne, wiedzę, kompetencje przekrojowe oraz sprawczość. Stwarzanie dzieciom warunków do rozwoju kompetencji fundamentalnych, wiedzy, kompetencji przekrojowych i sprawczości jest wspólnym zadaniem wszystkich nauczycieli.

Na zajęciach języka angielskiego rozwijane są zatem także:

- **kompetencje językowe** – poprzez słuchanie, rozumienie i reagowanie na wypowiedzi, stopniowe rozwijanie zasobu słów i zwrotów, podejmowanie prób komunikowania się oraz uczestniczenie w prostych dialogach;
- **kompetencje matematyczne** – poprzez zabawy z liczeniem, porządkowaniem, klasyfikowaniem, porównywaniem, rytmem, relacjami przestrzennymi i czasowymi;
- **kompetencje cyfrowe** – poprzez celowe i bezpieczne wykorzystywanie wybranych narzędzi cyfrowych w sytuacjach edukacyjnych, z zachowaniem zasad higieny cyfrowej;
- **kompetencje ruchowe** – poprzez piosenki, zabawy ruchowe, rytmiczne, naśladowcze i zadania oparte na reagowaniu ruchem na komunikaty w języku angielskim;
- **kompetencje poznawcze** – poprzez rozwiązywanie prostych problemów, dostrzeganie zależności, przewidywanie, eksperymentowanie, zadawanie pytań oraz rozwijanie kreatywnego i krytycznego myślenia;
- **kompetencje społeczne** – poprzez współpracę, wspólne wykonywanie zadań, przyjmowanie ról, przestrzeganie ustalonych zasad, pomaganie innym i dbanie o wspólną przestrzeń;
- **kompetencje osobiste** – poprzez rozwijanie samodzielności, wytrwałości, umiejętności rozpoznawania i wyrażania emocji, radzenia sobie z trudnościami oraz korzystania z informacji zwrotnej;
- **sprawczość** – poprzez umożliwianie dziecku dokonywania wyborów, zgłaszania własnych pomysłów, podejmowania inicjatywy, planowania prostych działań, prezentowania ich efektów oraz doświadczania, że jego działania mają znaczenie dla niego samego i innych.

Nowa podstawa programowa definiuje sprawczość jako podejmowanie autonomicznych działań mających pozytywny wpływ na dziecko i jego otoczenie oraz branie odpowiedzialności za te działania. W przedszkolu sprawczość rozwija się m.in. przez podejmowanie inicjatywy i decyzji, udział w decyzjach dotyczących grupy, rozwiązywanie problemów, prowadzenie obserwacji i eksperymentów, prezentowanie efektów własnej pracy, udział w projektach, refleksję nad własnym działaniem oraz podejmowanie inicjatyw na rzecz innych.

Podstawowym celem zajęć języka angielskiego w przedszkolu jest stworzenie dziecku **bezpiecznej i angażującej przestrzeni do pierwszych doświadczeń z językiem obcym**, a nie formalne nauczanie języka na wzór późniejszej edukacji szkolnej. Dziecko powinno przede wszystkim doświadczać, że język angielski służy komunikowaniu się, zabawie, działaniu, poznawaniu świata i nawiązywaniu relacji.

Istotne jest również budowanie pozytywnego nastawienia do języka obcego. Dziecko powinno mieć możliwość wielokrotnego kontaktu z językiem w sytuacjach, które są dla niego znaczące i zrozumiałe. Powinno doświadczać sukcesu, mieć możliwość podejmowania prób bez obawy przed popełnieniem błędu oraz stopniowo odkrywać, że dzięki własnym działaniom może osiągnąć zamierzony cel.

Ważnym elementem procesu jest **sprawczość językowa dziecka**. Oznacza ona nie tylko możliwość powtarzania poznanych słów i zwrotów, lecz przede wszystkim doświadczenie, że język może być narzędziem działania: pozwala poprosić o coś, odpowiedzieć, wyrazić potrzebę, dokonać wyboru, zaproponować rozwiązanie, zaprosić kogoś do zabawy, pomóc drugiej osobie czy zaprezentować własny pomysł.

Dlatego nauczyciel powinien tworzyć sytuacje, w których dziecko może:

- wybierać spośród kilku możliwości i uzasadniać swój wybór na miarę swoich możliwości;
- zgłaszać własne pomysły i inicjować aktywność;
- samodzielnie lub we współpracy z innymi rozwiązywać proste problemy;
- podejmować próby komunikowania się po angielsku, także wtedy, gdy jego wypowiedź nie jest jeszcze w pełni poprawna;
- korzystać z poznanego języka w naturalnych sytuacjach zabawy i codziennego działania;
- obserwować efekty własnych działań i czerpać satysfakcję z osiągniętego rezultatu;
- otrzymywać informację zwrotną, która wskazuje przede wszystkim na postęp i możliwości dalszego działania.

Tak rozumiana edukacja językowa wspiera nie tylko rozwój kompetencji językowych, lecz także rozwój poznawczy, społeczny i osobisty dziecka. Wpisuje się tym samym w założenia nowej podstawy programowej, zgodnie z którą dziecko w toku wychowania przedszkolnego rozwija kompetencje fundamentalne, kompetencje przekrojowe, wiedzę oraz sprawczość.

Tabela 1. Zintegrowany rozwój celów wychowania przedszkolnego na zajęciach języka angielskiego

Wybrane cele wychowania przedszkolnego	Działania stosowane na zajęciach języka angielskiego	Przykłady ćwiczeń
Wspieranie samodzielnej dziecięcej eksploracji świata, dobór treści adekwatnych do indywidualnych potrzeb i zainteresowań każdego dziecka, jego możliwości percepcyjnych, wyobrażeń i rozumowania.	rozwijanie sprawności mówienia, słuchania, zabawy ze słowami, stymulowanie komunikacji niewerbalnej i werbalnej, uwalnianie na język obcy i ojczysty, rozwijanie inteligencji językowej	stuchanie i śpiewanie piosenki-powitania, np. Hello Mickey
Przygotowanie dziecka do rozpoznawania, nazywania i rozumienia emocji i uczuć własnych i innych ludzi.	refleksja nad zachowaniami bohaterów historyjek i bajek, omówienie znaczenia opowiadań z morałem	stuchanie opowiadań
Systematyczne wspieranie rozwoju procesów uczenia się dziecka, prowadzące do osiągnięcia przez nie gotowości do podjęcia nauki w szkole.	wystawienie dzieci na kontakt z językiem obcym, stymulowanie inteligentnego zgadywania sensu wypowiedzi w języku obcym, pokonanie niepewności i poradzenie sobie z „obcością”, przedstawienia w języku obcym	oglądanie materiałów wideo w wersji oryginalnej, ograniczanie użycia języka ojczystego na lekcjach języka angielskiego

Wybrane cele wychowania przedszkolnego	Działania stosowane na zajęciach języka angielskiego	Przykłady ćwiczeń
Wzmacnianie poczucia wartości, indywidualności, oryginalności dziecka oraz potrzeby budowania relacji i działania z innymi oraz dla innych.	stymulowanie komunikacji niewerbalnej i werbalnej w społeczności dzieci, praca w zespołach	zabawy typu role play
Zapewnienie warunków do budowania wspólnoty, w której każde dziecko czuje się akceptowane, rozumiane i potrzebne, a różnorodność traktowana jest jako wartość społeczna i edukacyjna.	praca w parach, zespołach, techniki dramatyczne, stymulowanie współpracy oraz przyjaznego współzawodnictwa podczas zabaw i gier edukacyjnych, wspólne rozwiązywanie zadań językowych	zabawa musical chairs
Tworzenie sytuacji sprzyjających rozwojowi nawyków i zachowań dziecka prowadzących do samodzielności, dbania o zdrowie, sprawność ruchową i bezpieczeństwo.	gry i zabawy ruchowe, stosowanie metod TPR (Total Physical Response)	piosenka Head and shoulders
Tworzenie warunków umożliwiających bezpieczne, samodzielne eksplorowanie elementów techniki w otoczeniu, a także zapewnienie materiałów konstrukcyjnych i narzędzi do swobodnego oraz planowanego konstruowania i majsterkowania, a także prezentowania wytworów swojej pracy.	wykorzystanie materiałów wizualnych, przedmiotów z otoczenia dziecka, rysowanie, wyrabianie spostrzegawczości, zapoznanie dzieci ze światem ich rówieśników z innych krajów	poznanie innych zwyczajów i świąt, np. Christmas in Britain
Tworzenie sytuacji edukacyjnych budujących wrażliwość dziecka, w tym wrażliwość estetyczną, w odniesieniu do wielu sfer aktywności człowieka: mowy, zachowania, ruchu, muzyki, tańca, śpiewu, teatru, plastyki.	śpiewanie, klaskanie, zabawy rytmiczne, rymowanki, teatrzyk, pantomima, rysowanie, malowanie, inne formy prac plastycznych	rymowanka Animal chant, wyklejanka My super animal, odgrywanie historyjek
Kreowanie sytuacji prowadzących do poznania przez dziecko wartości i norm społecznych, których źródłem są rodzina, grupa w przedszkolu, inne dorosłe osoby, w tym osoby starsze, oraz rozwijanie umiejętności podejmowania decyzji opartych na wartościach.	kształtowanie postawy zaciekawienia innym językiem i kulturą, tolerancja, stymulowanie refleksji nad tożsamością Polaka z perspektywy europejskiej	piosenki okolicznościowe, np. „Sto lat” i Happy Birthday
Tworzenie sytuacji edukacyjnych sprzyjających budowaniu zainteresowania dziecka językiem obcym nowożytnym, chęci poznawania innych kultur.	praca nad pozytywnym nastawieniem do nauki języka obcego, dawanie dzieciom poczucia przyjemności słuchania i posługiwania się angielskim, ośłuchanie z angielskim, budowanie fundamentów wiedzy i podstawowych umiejętności językowych, zastosowanie nowoczesnych technik, np. praca z komputerem, tablicą interaktywną	Zapoznanie z podstawowym słownictwem dotyczącym najbliższego świata dziecka, np. My favourite toys, zapoznanie z podstawowymi strukturami pozwalającymi na komunikację w języku obcym

Zróżnicowanie celów w zależności od wieku i możliwości dziecka

W pracy z młodszymi dziećmi najważniejsze jest stworzenie pozytywnego doświadczenia pierwszego kontaktu z językiem angielskim. Aktywności powinny koncentrować się na słuchaniu, rozpoznawaniu i rozumieniu często powtarzających się słów, zwrotów i poleceń oraz na reagowaniu ruchem, gestem, mimiką lub pojedynczym słowem. Szczególne znaczenie mają piosenki, rymowanki, zabawy ruchowe, naśladowanie, rytmizacja oraz krótkie, powtarzalne sytuacje komunikacyjne.

W pracy ze starszymi dziećmi można stopniowo zwiększać zakres samodzielnego posługiwania się językiem. Dzieci powinny mieć możliwość rozumienia prostych wypowiedzi i poleceń, uczestniczenia w krótkich dialogach, stosowania poznanych słów i zwrotów w nowych sytuacjach oraz podejmowania prób tworzenia własnych komunikatów. Wprowadzane aktywności powinny jednocześnie rozwijać kompetencje poznawcze, społeczne i osobiste oraz wzmacniać sprawczość dziecka.

Niezależnie od wieku należy pamiętać, że dziecko w wieku przedszkolnym uczy się przede wszystkim poprzez **zabawę, doświadczenie, ruch, relacje i działanie**. Dlatego zadania językowe powinny mieć dla

niego wyraźny sens i cel. Dziecko powinno wiedzieć – choćby intuicyjnie – po co słucha, mówi, wybiera, pyta, odpowiada lub wykonuje dane polecenie. Taki sposób organizowania doświadczeń językowych sprzyja budowaniu motywacji wewnętrznej, samodzielności, wytrwałości i przekonania o własnej skuteczności.

W rezultacie język angielski staje się nie odrębnym, formalnym przedmiotem nauki, lecz **naturalnym narzędziem poznawania świata, zabawy, komunikowania się, współpracy i podejmowania działań**, wspierającym całościowy rozwój dziecka i przygotowującym je do dalszej edukacji.

4.2. Cele szczegółowe kształcenia językowego

Zgodnie z podstawą programową wychowania przedszkolnego określoną w rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. nauka języka obcego nowożytnego w przedszkolu odbywa się przez zabawę i jest zintegrowana ze wszystkimi obszarami funkcjonowania dziecka. Codzienne sytuacje edukacyjne i zabawowe oraz czynności dnia sprzyjają naturalnemu oswajaniu dzieci z językiem obcym nowożytnym. Proste zwroty używane w codziennej komunikacji, piosenki, rymowanki, zabawy ruchowe oraz krótkie teksty odnoszące się do różnorodnych czynności i sytuacji w przedszkolu wspierają rozumienie języka, podejmowanie prób komunikowania się oraz stopniowe rozwijanie zasobu poznawanych słów i zwrotów.

Tak rozumiana edukacja językowa nie stanowi odrębnego, oderwanego od pozostałych aktywności obszaru. Język angielski jest naturalnie włączany w zabawę, ruch, muzykę, działania plastyczne i konstrukcyjne, poznawanie świata, sytuacje społeczne oraz codzienne czynności. Dzięki temu dziecko doświadcza języka w kontekście, który jest dla niego zrozumiały, znaczący i angażujący. Język staje się narzędziem towarzyszącym wspólnej zabawie i działaniu, a nie celem samym w sobie.

Cele szczegółowe są realizowane w sposób dostosowany do wieku, możliwości rozwojowych, indywidualnego tempa uczenia się, doświadczeń i zainteresowań dzieci. Nie zakłada się, że wszystkie dzieci osiągną poszczególne umiejętności w tym samym czasie ani w taki sam sposób. Istotą edukacji przedszkolnej jest stwarzanie warunków do podejmowania prób, eksperymentowania, obserwowania, naśladowania, działania i stopniowego rozwijania samodzielności. Ważne jest również zapewnienie dzieciom poczucia bezpieczeństwa i swobody w podejmowaniu kontaktu z językiem.

Opracowując cele szczegółowe, należy pamiętać, że poziom stawianych dzieciom wymagań powinien odpowiadać ich możliwościom rozwojowym i aktualnej gotowości do podejmowania określonych aktywności. Zadania zbyt trudne mogą wywoływać frustrację i zniechęcenie, natomiast zbyt łatwe – znużenie. Dlatego nauczyciel powinien elastycznie dobierać formy pracy, stopniować trudność zadań oraz zapewniać dzieciom możliwość wielokrotnego powracania do poznawanego języka w różnych, atrakcyjnych dla nich sytuacjach.

W edukacji językowej małych dzieci szczególne znaczenie ma częsty i naturalny kontakt z językiem. Dziecko najpierw osłuchuje się z jego brzmieniem, rytmem i intonacją, obserwuje sposób używania słów i zwrotów oraz łączy je z konkretnymi osobami, przedmiotami, czynnościami i sytuacjami. Zrozumienie komunikatu może być początkowo wspierane gestem, mimiką, ruchem, ilustracją, przedmiotem lub kontekstem sytuacyjnym. Dzieci mogą potrzebować różnej ilości czasu, zanim same podejmą próby wypowiadania poznawanych słów i zwrotów. Nie należy zatem wywierać presji na mówienie, lecz tworzyć warunki, w których dziecko może stopniowo i w swoim tempie podejmować komunikację.

Materiały dydaktyczne oraz wskazówki metodyczne powinny wspierać rozwój rozumienia i stopniowe podejmowanie komunikacji w języku angielskim, a także umożliwiać dzieciom wielozmysłowe doświadczenie języka. Szczegółne miejsce zajmują aktywności angażujące ruch, rytm, muzykę, obraz i działanie. Czytanie i pisanie w języku obcym nie stanowią na tym etapie celu nauczania ani nie są wymagane od dzieci. Najważniejsze jest stworzenie bogatego środowiska językowego, w którym dziecko może słuchać, obserwować, reagować, naśladować, powtarzać i stopniowo podejmować własne próby używania języka.

Osiągnięcia dziecka w zakresie języka obcego nowożytnego

W ramach realizacji osiągnięć z obszaru językowego – komunikowanie się ze światem – dziecko kończące wychowanie przedszkolne i przygotowane do podjęcia nauki w szkole:

- **nazywa wybrane obiekty z najbliższego otoczenia w języku obcym nowożytnym;**
- **reaguje na proste polecenia w języku obcym nowożytnym;**
- **uczestniczy w prostej sytuacji komunikacyjnej w języku obcym nowożytnym;**
- **powtarza wierszyki i śpiewa piosenki w języku obcym nowożytnym.**

(Podstawa programowa wychowania przedszkolnego – rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r., z późniejszymi zmianami).

Rozwijanie rozumienia języka

Rozwijanie rozumienia języka opiera się na stopniowym osłuchiwaniu się z językiem angielskim w naturalnych i powtarzalnych sytuacjach. Nauczyciel wykorzystuje język angielski podczas powitań, pożegnań, zabaw, pochwał, organizowania aktywności oraz wydawania prostych poleceń. Znaczenie wypowiedzi jest wspierane gestem, mimiką, ruchem, ilustracją, rekwizytem lub sytuacją, dzięki czemu dziecko może stopniowo łączyć brzmienie słów i zwrotów z ich znaczeniem.

Język używany podczas codziennych rytuałów i czynności organizacyjnych stanowi ważny element rzeczywistej komunikacji w grupie. Powtarzalność zwrotów i sytuacji pozwala dzieciom coraz lepiej rozumieć ich znaczenie i przewidywać, czego oczekuje od nich nauczyciel. W ten sposób dzieci stopniowo rozwijają umiejętność reagowania na proste komunikaty, początkowo przede wszystkim poprzez działanie i reakcję niewerbalną, a z czasem również poprzez słowa i proste wypowiedzi.

W miarę osvajania się z językiem wzbogacany jest zakres prezentowanych treści. Dzieci słuchają piosenek, rymowanek, krótkich bajek, scenek i historyjek ilustrowanych obrazkami. Nie oczekuje się od nich rozumienia każdego słowa. Istotne jest przede wszystkim uchwycenie ogólnego sensu wypowiedzi, rozpoznawanie znanych słów i zwrotów oraz reagowanie na komunikaty w sposób adekwatny do sytuacji. Reakcja może mieć charakter ruchowy, gestowy, obrazkowy lub werbalny – w zależności od wieku, doświadczeń i gotowości dziecka.

Szczególne znaczenie mają wierszyki, rymowanki i piosenki, które dzięki rytmowi, powtarzalności i połączeniu słowa z ruchem ułatwiają zapamiętywanie języka. Regularnie powracające teksty dają dzieciom poczucie bezpieczeństwa i pozwalają im stopniowo włączać się w aktywność – najpierw poprzez słuchanie i ruch, a następnie poprzez powtarzanie fragmentów, zwrotów czy całych tekstów. Bajki i historyjki natomiast wzbogacają zajęcia o elementy świata fantazji, pobudzają wyobraźnię i pozwalają poznawać język w znaczącym dla dziecka kontekście.

Rozwijanie komunikacji w języku angielskim

Rozwijanie umiejętności komunikowania się w języku angielskim odbywa się stopniowo i w sposób dostosowany do indywidualnych możliwości oraz gotowości dziecka. Początkowo dzieci mogą przede wszystkim słuchać, obserwować i reagować na język poprzez ruch, gest lub działanie. W miarę zdobywania doświadczeń są zachęcane do naśladowania, powtarzania i wykorzystywania poznawanych słów i zwrotów w sytuacjach zabawowych i codziennych.

Ważnym elementem rozwijania komunikacji są stałe zwroty językowe (formulaic chunks), związane z powtarzającymi się sytuacjami i rytuałami. Dzieci mogą stopniowo wykorzystywać je podczas powitań, pożegnań, zabaw, proszenia, dziękowania, wyrażania upodobań czy reagowania na pytania i polecenia. Dzięki temu poznawane wyrażenia nie pozostają oderwanymi elementami języka, lecz stają się częścią rzeczywistej komunikacji.

Dzieci są zachęcane do samodzielnego podejmowania prób językowych – powtarzania słów i zwrotów, nazywania przedmiotów i obrazków, odpowiadania na proste pytania, uczestniczenia w krótkich wymianach oraz śpiewania znanych piosenek. Nie wszystkie dzieci będą podejmować te aktywności w tym samym czasie i z taką samą łatwością. Rolą nauczyciela jest zapewnienie wielu okazji do kontaktu z językiem, modelowanie poprawnych wypowiedzi, wspieranie dzieci w podejmowaniu prób oraz akceptowanie różnych sposobów uczestniczenia w aktywności językowej.

W ten sposób język angielski staje się naturalnym elementem doświadczeń dziecka – towarzyszy zabawie, ruchowi, muzyce, poznawaniu świata i kontaktom z innymi. Najważniejszym celem edukacji językowej w przedszkolu jest stworzenie dziecku warunków do pozytywnego i pełnego ciekawości kontaktu z językiem oraz stopniowego rozwijania gotowości do rozumienia i podejmowania komunikacji w języku obcym nowożytnym.

5. TREŚCI NAUCZANIA

Przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym powinno być włączone w różne działania realizowane w ramach programu wychowania przedszkolnego i powinno odbywać się przede wszystkim w formie zabawy.

Oczekuje się, że dzieci nabędą umiejętności społecznych, rozwiną się intelektualnie, uzyskają wsparcie przy rozwoju mowy w języku ojczystym, a także – w ramach wychowania przez sztukę – nauczą się posługiwać mową, gestem, mimiką i ruchem.

Ucząc języka angielskiego, przekazujemy dzieciom nowe słownictwo i struktury, opisując to, co dotyczy dzieci bezpośrednio. Omawiając poszczególne tematy, uczymy dzieci wartości istotnych w kontaktach z otoczeniem, np. szacunku i uprzejmości w stosunku do innych ludzi wyrażanych słowami *please*, *thank you* czy umiejętności dzielenia się. W przedszkolnej grupie wiekowej nauczanie języka angielskiego nie może odbywać się w oderwaniu od podstawowych celów edukacyjnych, są one priorytetem w przygotowaniu dzieci do nauki w szkole. Wykonywanie projektów, gry i zabawy poprawiają koordynację wzrokowo-ruchową dzieci, ich rozwój umysłowy i fizyczny.

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego, określona w Rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. nie określa szczegółowego zakresu treści językowych przewidzianych do opanowania przez dzieci w ramach przygotowania do posługiwania się językiem obcym nowożytnym, zaprezentowane poniżej treści należy traktować jako propozycje. Ich dobór i realizacja pozostają w gestii nauczyciela, który dostosowuje je do wieku, możliwości oraz potrzeb edukacyjnych dzieci.

5.1. Zasada wprowadzania i utrwalania treści nauczania

Program został zbudowany na zasadzie kół koncentrycznych i ma układ spiralny. Oznacza to, że wiedza i umiejętności przyswojone na początkowym etapie nauki są regularnie powtarzane i poszerzane na kolejnych etapach.

Częste i różnorodne powtarzanie poznanych słów, struktur gramatycznych, wyrażeń, piosenek lub rymowanek ma pomóc dzieciom w ich zapamiętaniu poprzez aktywne używanie nowego materiału językowego w innych, nowych sytuacjach.

Na takiej bazie sukcesywnie i stopniowo wprowadzane są nowe słowa i struktury.

W trakcie nauki równie ważne jest stopniowe poszerzanie wiedzy dziecka, tak aby język angielski stawał się środkiem szeroko rozumianego nauczania. Oznacza to, że tematyka dotyczy nie tylko najbliższego otoczenia ucznia, ale jest poszerzana o elementy wiedzy powszechnej, np. na lekcji poświęconej zwierzętom dzieci poznają nowe egzotyczne owady. Im większa fascynacja dzieci tematem, tym większe zainteresowanie językiem angielskim.

Ze względu na duże różnice uwarunkowań przedszkolnych, np. liczbę godzin przeznaczonych na język angielski, liczebność grup, a przede wszystkim zakładaną integrację programu nauczania języka angielskiego i nauczania przedszkolnego oraz potrzeby i zainteresowania uczniów, nie chcemy proponować ścisłego podziału treści na poszczególne etapy nauki. Decyzja należy do nauczyciela, który dokonuje ostatecznego rozkładu materiału, również opierając się na wybranym podręczniku. Zestawienie podanych poniżej treści jest prezentowane przez podręczniki wydane przez wydawnictwo Pearson.

5.2. Zakres tematyczny

Punktem wyjścia do opracowania zakresu tematycznego materiału językowego są zainteresowania dziecka, a te na etapie nauczania przedszkolnego obejmują szczególnie środowisko bliskie dziecku oraz świat fantazji, baśni, bajek. Zakres tematyczny „rośnie” wraz z dziećmi i stopniowo obejmuje coraz szersze kręgi.

Prezentujemy zasady skonstruowania programu na podstawie zakresu tematycznego „Jedzenie i zdrowie”.

Na początku dzieci poznają nazwy popularnych produktów spożywczych jadalnych przez dzieci na drugie śniadanie lub podwieczorek, np. apple, sandwich. Ze względu na możliwe wystąpienie okresu ciszy, na tym etapie zwracamy szczególną uwagę, by dzieci poprawnie rozpoznawały nowe słowa (np. uczeń wskazuje na poprawny obrazek). Następnie dzieci uczą się opisywać poznane słowa, np. podając kolor, wielkość czy liczbę przedmiotów (np. three biscuits, a red apple, a small fish). Kolejnym etapem jest wyrażanie preferencji i upodobań przy użyciu prostych struktur, np. I like apples. I don't like fish.

W najstarszej grupie dzieci mogą również dowiedzieć się, skąd pochodzi jedzenie, np.: milk - cow, apple - tree, lub nauczyć się, jak uprzejmie o coś poprosić: Give me biscuits, please.

Rozmawiając o posiłku w przedszkolu, dzieci mogą dowiadywać się, co jest dla nich zdrowe: Milk is good for you. Kształtowane są również prawidłowe nawyki higieniczne dzieci: Wash/Dry your hands/apple. Projektem wykonywanym przy okazji wprowadzania tematu „Jedzenie i zdrowie” może być samodzielne przyrządzenie przez dzieci kanapki lub plastyczne przedstawienie ulubionego dania za pomocą skrawków materiału, włóczki i papieru. Przynosząc z domu potrzebne składniki lub materiały, dzieci uczą się odpowiedzialności za samodzielne przygotowanie do lekcji. Zachęcamy dzieci do przynoszenia obrazków ich ulubionych potraw, których nazwy mogą poznać na lekcji.

Na tym etapie dzieci potrafią odpowiadać na proste pytania typu Yes/No. Starsze dzieci mogą również samodzielnie próbować zadawać proste pytania: Do you like pizza?

5.3. Sytuacje i funkcje komunikacyjne

Sprawność komunikowania się w języku angielskim, czyli rozumienia otrzymywanych informacji w mowie, i – w późniejszym okresie – na piśmie oraz wyrażenia własnych myśli i uczuć jest priorytetem w nowoczesnym nauczaniu. Podobnie jak zakres tematyczny sytuacje określone w programie są istotne dla świata dziecka i rozwijają się razem z nim. Nauczane zwroty i funkcje komunikacyjne są wzorowane na autentycznym języku używanym przez rówieśników uczniów w krajach anglojęzycznych.

Są to m.in.:

- witanie się;
- przedstawianie siebie i innych;
- wyrażanie swoich upodobań i zainteresowań;
- przedstawianie swoich umiejętności;
- opisywanie wyglądu i cech osób;
- przedstawianie swojej rodziny;
- opisywanie cech przedmiotów (wielkość, kolor, kształt);
- określanie posiadania i przynależności;

- nazywanie i opisywanie zabawek, przyborów szkolnych;
- nazywanie i opisywanie zwierząt;
- nazywanie produktów żywnościowych i posiłków;
- opisywanie codziennych czynności;
- nazywanie pomieszczeń w domu;
- opisywanie położenia sprzętów w pomieszczeniach;
- opisywanie pogody;
- nazywanie ubioru;
- nazywanie instytucji i środków transportu;
- nazywanie i opisywanie świąt i zwyczajów;
- składanie życzeń świątecznych i okolicznościowych.

5.4. Materiał leksykalny

Zakres materiału leksykalnego wyznaczany jest przez tematy (topics). Nowe słowa wprowadzane są w grupie leksykalnej, a ich liczba zwykle ograniczona do kilku w każdym rozdziale. Prezentacja nowego słownictwa następuje na podstawie historyjki, scenki, rymowanki lub piosenki. Sposób prezentacji, a następnie utrwalania jest zróżnicowany, aby jednocześnie rozwijać umiejętność uczenia się:

- odgadywania znaczenia słów w kontekście;
- kojarzenia znaczeń przeciwstawnych lub innych relacji semantycznych;
- łączenia znaczenia słów z gestami, obrazkami lub konkretnymi przedmiotami;
- klasyfikowania według kategorii pojęciowych.

Istotnym elementem nauczania słownictwa są karty obrazkowe (flashcards) oraz plakaty (posters).

Podany poniżej zestaw grup leksykalnych dotyczy wszystkich przedszkolnych grup wiekowych:

- kolory;
- zwierzęta;
- zabawki;
- przybory szkolne;
- wyposażenie sali;
- członkowie rodziny;
- części ciała i twarzy;
- nazwy ubrań;
- produkty żywnościowe;
- pomieszczenia w domu;
- sprzęty domowe;
- umiejętności umysłowe i ruchowe;
- stany emocjonalne i uczucia;
- codzienne czynności;
- dyscypliny sportowe;
- przyjęcia urodzinowe i inne uroczystości i święta;
- pogoda;
- budynki użyteczności publicznej, np. cinema;
- środki transportu;
- świat magii i fantazji;
- świat baśni i legend;
- liczby 1-20.

5.5. Struktury i kategorie gramatyczne

Na etapie przedszkolnym nauczanie słownictwa i gramatyki jest ze sobą ściśle powiązane. Uczniowie będą w stanie używać nowych słów tylko wtedy, gdy zostaną one wplecione w odpowiednio dobrane struktury gramatyczne. W tym kontekście nauczanie gramatyki staje się wręcz organiczne, czyli struktury gramatyczne służą tylko porozumiewaniu i wyrażaniu preferencji, zadawaniu pytań i innym prostym funkcjom językowym, jakie dzieci opanowują w trakcie lekcji. W nauczaniu gramatyki na etapie przedszkolnym główny nacisk kładziemy na przyswajanie struktur, a nie na bezpośrednie wyjaśnianie reguł gramatycznych (implicit grammar teaching).

Nauczyciel, organizując zajęcia, powinien stwarzać sytuacje, w których uczniowie bawiąc się strukturami gramatycznymi, sami wyciągają wnioski na temat funkcjonowania języka. Formy gramatyczne w naturalny sposób są przyjmowane przez dzieci jako integralna część języka, jakim porozumiewają się przy omawianiu obrazków, w trakcie gier i zabaw. Niewskazane są wyjaśnienia teoretyczne, ponieważ dzieci nie są jeszcze gotowe na przyjęcie szczegółowych wyjaśnień. Tak jak ma to miejsce podczas nauki języka ojczystego, można dzieciom ukazywać poprawną strukturę, powtarzając po nich zwrot w odpowiedniej formie, kiedy dziecko mówi np.: *This are apples*, nauczyciel reaguje: *Yes, these are apples*.

Podany poniżej zestaw struktur i kategorii gramatycznych z małymi wyjątkami dotyczy wszystkich grup:

- zdania oznajmujące, przeczące i pytania z czasownikiem *to be*
- zdania oznajmujące, przeczące i pytania z czasownikiem *to have/have got*
- zdania oznajmujące, przeczące i pytania z czasownikiem modalnym *can*
- konstrukcja *there is/are*
- zdania z podmiotem pozornym *It's cold*.
- pytania szczegółowe

Kategorie gramatyczne

- **Rzeczownik**
 - nazwy własne i pospolite: *Tom, house*
 - liczba pojedyncza i mnoga: *boy – boys, apple – apples*
- **Przedimek**
 - nieokreślony: *a/an*
 - określony: *the*
 - zerowy
- **Zaimek osobowy**
 - forma podmiotu: *I*
 - forma dopełnienia: *me*
- **Przymiotnik**
 - określenie koloru: *red*
 - określenie kształtu: *triangle*
 - określenie wielkości: *big*
 - określenie stanu: *cold*
 - określenie dzierżawcze: *my*

- **Liczebnik**
 - liczebniki główne: 1–20
- **Przyimek**
 - miejsca: *on, in, under*
 - kierunku: *to, from*
- **Czasownik**
 - *to be*
 - *to have / have got*
 - modalny: *can*
 - czasowniki leksykalne: *read*

Czas teraźniejszy prosty – The Present Simple Tense

- wyrażający czynności wykonywane zwyczajowo: *I swim in the sea.*
- wyrażający upodobania: *I like English. I like swimming.*

Czas teraźniejszy ciągły – The Present Continuous Tense

- wyrażający czynność odbywającą się w chwili, gdy jest o niej mowa: *I'm wearing a white T-shirt now.*

Tryb rozkazujący

- *Sit down! Don't jump!*

- **Przystówek**
 - głównie jako określenie sposobu wykonywania prostych czynności, np. *run fast*

5.6. Holistyczne ujęcie „świata dziecka” w nauczaniu języka obcego

Podany w Tabeli 2 sposób łączenia materiału leksykalnego, struktur gramatycznych oraz sytuacji i funkcji komunikacyjnych w ramach tematów odzwierciedlających świat dziecka nie zakłada dogmatycznego powielania wzoru. W praktyce oznacza to, że właściwy dobór następuje po rozpoznaniu przez nauczyciela potrzeb uczących się. Jako pogrubione podano treści nauczania w grupach z większą liczbą spotkań w tygodniu.

Tabela 2. Holistyczne ujęcie „świata dziecka” w nauczaniu języka obcego

Zakres tematyczny	Sytuacje i funkcje komunikacyjne	Materiał leksykalny	Struktury gramatyczne / przykładowe zwroty
Ja	• witanie się • przedstawianie się • podawanie swojego wieku, imienia • wskazywanie części ciała,	• kolory • części ciała • nazwy ubrań	<i>Hello! Good bye!</i> <i>I'm</i> <i>My head. This is my hat.</i> <i>I'm fine. Thanks.</i>

Zakres tematyczny	Sytuacje i funkcje komunikacyjne	Materiał leksykalny	Struktury gramatyczne / przykładowe zwroty
	ubrań • wyrażanie swoich upodobań		<i>My favourite colour is red. These are ears.</i>
Moje zabawy	• prezentowanie, nazywanie zabawek • nazywanie kolorów • pytanie o kolory	• zabawki • kolory	<i>This is my ball. A big teddy bear. The train is blue.</i>
Moje przedszkole	• nazywanie przyborów szkolnych • reagowanie na polecenia nauczyciela	• przybory szkolne • nazwy prostych czynności związanych z aktywnością w sali	<i>Look at me. Sing. Open your book. Show me (red). This is a chair. It's a crayon. I have five books. I have a pencil.</i>
Moja rodzina	• prezentacja członków rodziny • opisywanie czynności, jakie rodzina wykonuje razem	• nazwy członków rodziny	<i>This is my mum. I've got two sisters. Grandfather is watching TV.</i>
Mój dom	• nazywanie pomieszczeń w domu i sprzętów domowych • opisywanie położenia pomieszczeń i sprzętów	• nazwy pomieszczeń • nazwy sprzętów domowych	<i>This is my bed. In the kitchen. It's on the table.</i>
Życie codzienne	• nazywanie codziennych czynności • mówienie o tym, co się potrafi robić	• nazwy umiejętności • nazwy rutynowych czynności	<i>Wash your face. Brush your teeth. Go to bed. I like running. I can sing.</i>
Jedzenie i zdrowie	• nazywanie posiłków i produktów żywnościowych • wyrażanie własnych upodobań w odniesieniu do jedzenia i picia • wyrażanie własnych potrzeb • proszenie o podanie czegoś do jedzenia i picia	• nazwy posiłków • nazwy popularnych potraw, produktów żywnościowych • określenia smaku potraw	<i>My lunch. Two apples. Fish. I like chicken. This is a cake. I like pizza. / I don't like pizza. I want ice cream. Give me biscuits, please. It's salty/sweet/sour.</i>
Ja i świat zwierząt	• nazywanie ulubionych zwierząt: domowych, gospodarskich, dzikich, egzotycznych • opisywanie wyglądu zwierząt • opisywanie zachowania zwierząt • mówienie, co potrafią zwierzęta	• nazwy zwierząt • cechy zwierząt • czynności związane z zachowaniem zwierząt • czynności związane z opieką nad zwierzętami	<i>This is my rabbit. Four butterflies. Milk for the cat. This is an elephant. Elephants are big. The elephant is grey. It can run. It can't jump. Be kind to your pet. I feed my cat.</i>

Zakres tematyczny	Sytuacje i funkcje komunikacyjne	Materiał leksykalny	Struktury gramatyczne / przykładowe zwroty
Moje środowisko	• opisywanie umiejętności dotyczących sprawności fizycznej i sportu • różne typy pogody	• nazwy wybranych dyscyplin sportowych • warunki pogodowe	<i>I can ride a bike. I can't ski.</i> <i>What's the weather like today?</i> <i>It's windy.</i> <i>I'm cold/hot.</i>
Moje miasto / Moja wieś / Mój kraj	• określenie/opisanie miejsca swojego zamieszkania • nazywanie instytucji użyteczności publicznej	• ukształtowanie terenu • instytucje • plac zabaw	<i>I live in Warsaw.</i> <i>Let's slide.</i> <i>These are swings.</i> <i>The tricycle is in front of the store.</i>
Ja i inne kraje	• składanie życzeń	• słownictwo i zwroty związane ze świętami	<i>Christmas, New Year, Halowe'en, Easter, Mother's Day, Merry Christmas, Happy Birthday</i>

6. PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

Efektywność nauczania w dużej mierze uzależniona jest od intensywnego kontaktu dziecka z językiem angielskim, dlatego sugerujemy, aby język angielski był jednocześnie językiem klasowych instrukcji oraz komunikacji na lekcji, czyli aby nauka angielskiego odbywała się za pomocą języka angielskiego (patrz sekcja 6.1. „Angielski przez angielski”). Jednocześnie musimy pamiętać, że na tym etapie nauki nowego języka część dzieci będzie gotowa wypowiadać się dopiero po dłuższym czasie kontaktu z językiem w trakcie zajęć. Musimy pozwolić im, tak jak w nauce języka ojczystego, na okres ciszy, w którym ich umiejętności językowe wyrażane będą poprzez wykonywanie poleceń, zabawę, rysowanie i częste bezgłośnie wymawianie słów. Niektóre dzieci będą uczestniczyć w grupowych zajęciach, śpiewaniu piosenek lub we wspólnym mówieniu wierszyków, natomiast samodzielne wypowiedzi nastąpią później. Na tym etapie nauczania nieocenionym pomocnikiem jest maskotka towarzysząca nauczycielowi w kontaktach z uczniami.

W naszym programie proponujemy stosowanie w przedszkolnym nauczaniu języka angielskiego metod, procedur i technik powszechnie wykorzystywanych w glottodydaktyce, z zastrzeżeniem, że wymagają one w wielu wypadkach dostosowania do potrzeb konkretnego ucznia.

Termin „metoda” oznacza praktyczny sposób realizacji określonej teorii języka i nauczania, np. metoda audiolingwalna oparta jest na behawiorystycznym modelu nauczania. W sekcji 6.2. omawiamy następujące metody: metodę reagowania całym ciałem (TPR), metodę komunikacyjną, audiolingwalną oraz audiowizualną.

Procedury (patrz sekcja 6.3.), np. nauczanie poprzez gry i zabawy, poświęcone są takim sposobom pracy na lekcji, które nie realizują bezpośrednio określonego podejścia teoretycznego, ale wymagają od nauczyciela zastosowania określonych etapów podczas realizacji zadań językowych.

Techniki (patrz sekcja 6.4.) to konkretne sposoby pracy stosowane na lekcji.

6.1. Angielski przez angielski

Umiejętność komunikowania się w języku obcym jest jedną z najważniejszych kompetencji wykształconego człowieka. Jednak odległe cele nie są wystarczająco motywujące dla dziecka w wieku przedszkolnym. Ważne jest, aby na lekcji języka angielskiego stwarzać sytuacje, które w przyjaznej i bezpiecznej atmosferze będą służyć naturalnej potrzebie komunikacji. Potrzeba zrozumienia instrukcji nauczyciela oraz autentyczna wymiana informacji i myśli między uczniami stanowi rzeczywisty i naturalny kontekst dla kształtowania kompetencji komunikowania się. Chociaż nietatwo jest rozpocząć nauczanie języka obcego, posługując się wyłącznie nim od samego początku, wskazane jest, aby był językiem interakcji w czasie zajęć z języka angielskiego. Konsekwentnie wprowadzane zwroty i wyrażenia, których znaczenie dopowiadane jest poprzez odpowiedni gest, a następnie zilustrowane przykładem są przyswajane i stopniowo, z sukcesem używane przez uczniów. Dodatkowe ułatwienie stanowią w pełni uzasadnione klasowe rytuały (routine activities), np. powitania, pożegnania, składanie życzeń urodzinowych, oraz wykonywanie ćwiczeń tego samego typu. Poniżej podajemy typowe instrukcje i zwroty, których swobodne stosowanie przez nauczyciela jest niezbędne, aby dzieci uczyły się angielskiego przez angielski.

6.1.1. Instrukcje nauczyciela

- ✓ Stand in a circle!
- ✓ Look!
- ✓ Listen. Stand up! Sit down!
- ✓ Point to (your head).
- ✓ Repeat, please!
- ✓ Say it with me!
- ✓ Ready, steady, go.
- ✓ Get into pairs/groups.
- ✓ Put up your hand to speak.
- ✓ Quiet, please!
- ✓ Let's sing!
- ✓ Let's chant!
- ✓ Let's play!
- ✓ Open your books, please.
- ✓ Close your books.
- ✓ Follow me.
- ✓ Shake your arms!
- ✓ Jump with me.
- ✓ Turn with me/around.
- ✓ Let's be (a fish).
- ✓ Put the (big drum) on (red).
- ✓ Catch the ball.
- ✓ Find (a rabbit).
- ✓ Circle (red apples).
- ✓ Stop!

6.1.2. Zwroty używane przy grach

- ✓ Let's play Bingo!
- ✓ Put your cards on the table, please. Shuffle the cards, please. Count! One, two, three. Turn one card over.

6.1.3. Zwroty wprowadzające informację zwrotną

- ✓ Excellent! Well done! Super! Brilliant! Great!
- ✓ Congratulations!
- ✓ Yes, that's right.
- ✓ What a nice/beautiful picture!

- ✓ That's interesting.
- ✓ What a good idea!
- ✓ Try again.

6.1.4. Zwroty służące komunikacji w czasie zajęć

- ✓ Hello! Good morning!
- ✓ Goodbye!
- ✓ What's this?
- ✓ Who's this?
- ✓ Is this (cheese)?
- ✓ I don't know.
- ✓ I don't understand.
- ✓ I'm sorry.
- ✓ Can I have a pen, please?
- ✓ Thank you.
- ✓ Please.
- ✓ Are you ready? Let's begin! Can you help me? Now you. It's your turn.

6.2. Metody nauczania

6.2.1. Metoda Reagowania Całym Ciałem (TPR)

Metoda Reagowania Całym Ciałem (TPR - Total Physical Response), szczególnie ważna przy nauczaniu małych dzieci, opiera się na rozumieniu i wykonywaniu instrukcji nauczyciela. Uczniowie nie muszą utrzymać werbalnego kontaktu z nauczycielem, a sprawdzianem zrozumienia poleceń nauczyciela jest wykonanie czynności. Jest to skuteczna metoda nauczania dzieci, dzięki zaangażowaniu ich w zajęcia ruchowe, motywowaniu do uważnego słuchania oraz respektowaniu ich prawa do okresu ciszy. Kolejnym oczekiwanym etapem jest gotowość dzieci do wydawania poleceń swoim kolegom i koleżankom.

6.2.2. Metoda komunikacyjna

W podejściu komunikacyjnym w nauczaniu podkreśla się priorytetową rolę umiejętności porozumiewania się, a więc umiejętności używania języka w kontekście społecznym. Celem nauczania i uczenia się języka angielskiego nie jest tylko poznanie struktur językowych oraz słów, ale wymiana informacji między ludźmi. Metoda komunikacyjna (communicative method) wykorzystywana w nauczaniu przedszkolnym opiera się na stworzeniu luki informacyjnej (information gap) i zasadzie celowego działania. Aby zaspokoić swoją ciekawość i zdobyć potrzebną informację, uczniowie przekazują sobie nawzajem brakujące elementy całości. Komunikacja jest ważniejsza niż poprawność wypowiedzi. Sytuacje komunikacyjne są umiejscowione w kontekście dostosowanym do zainteresowań i potrzeb dzieci oraz są przystosowane do ich możliwości intelektualnych i emocjonalnych. Ważne jest również, aby zachowana została autentyczność i naturalność używanego języka. Punktem wyjścia opracowywanych programów nauczania są funkcje i sytuacje komunikacyjne, a nie struktury językowe. Nauczyciel zachęca uczniów do podejmowania prób twórczej językowej zabawy. Pojęcie błędu językowego jest znacznie zmodyfikowane – błąd traktowany jest jako nieodłączny element uczenia się, cecha charakterystyczna interjęzyka tworzonego przez dziecko. W taki sposób respektujemy prawo dziecka do błędu.

6.2.3. Metoda audiolingwalna

W przeciwieństwie do metody komunikacyjnej metoda audiolingwalna (audiolingual method) główny nacisk kładzie na poprawne powtarzanie słów i fraz językowych za wzorem (nagranie lub nauczycielem) chórem i/lub indywidualnie. Korekta błędów następuje natychmiast po zakończeniu ćwiczenia. Wydawałoby się, że powinna to być efektywna metoda, ponieważ nie wymaga umiejętności czytania lub zapisywania. Podkreśla się również łatwość, z jaką dzieci imitują model oraz podobieństwo do metody

naturalnej przyswajania języka ojczystego. Niestety mali uczniowie szybko są znużeni, jeśli powtarzanie jest zbyt długie i monotonne. Dodatkowym problemem jest nierozumienie przez dzieci celu wielokrotnego powtarzania. Techniki używane w ramach metody audiolingwalnej powinny być znacznie urozmaicone i zaskakiwać dzieci, np. nauczyciel, powtarzając, może zmieniać barwę, modulację lub natężenie głosu.

6.2.4. Metoda audiowizualna

Metoda audiowizualna (audiovisual method) wykorzystuje dźwięk (nagranie) w połączeniu z ilustracją. Jest bardziej atrakcyjna dla dzieci dzięki wykorzystaniu różnych bodźców. Podobnie jak w wypadku metody audiolingwalnej jej przydatność w nauczaniu dzieci zależy od atrakcyjności stosowanych technik i materiałów. Metoda ta daje możliwość użycia dźwięku i obrazu jednocześnie lub osobno w zależności od planowanego przez nauczyciela celu zadania. Łączenie obrazków i kart słownych na tablicy może być przeprowadzone jako zadanie dla poszczególnych uczniów lub gra drużynowa. Wybrane obrazki mogą stanowić podstawę do układania zdań i opowiadań. Im większa różnorodność, tym silniejsza motywacja uczniów.

6.3. Procedury typowe dla wychowania przedszkolnego

Bez względu na podejście metodyczne i wybór konkretnej metody nauczania istotne jest zastosowanie takich sposobów pracy z dziećmi wykorzystywanych w nauczaniu przedszkolnym, jakie pomagają im zrozumieć, przyswoić i zapamiętać nowe słowa i zwroty. W doborze aktywności służących nauce języka kierujemy się zasadami programowania neurolingwistycznego (neurolinguistic programming, NLP), dzięki którym można stworzyć dzieciom warunki nauki najbardziej odpowiadające ich preferencjom oraz kształtujące ich własny sposób kontaktu z językiem angielskim. Podczas nauki języka w tej grupie wiekowej szczególnie istotne jest zaangażowanie wszystkich zmysłów dziecka, jego odczuć, respektowanie jego potrzeby ruchu i sprawdzenia swoich umiejętności.

6.3.1. Nauka poprzez zabawę

Gry i zabawy (games) stanowią podstawową formę nauki. Dzieci przyswajają nową wiedzę poprzez zabawę, która jest dla nich najbardziej naturalnym rodzajem aktywności. Gry i zabawy językowe stymulują i motywują małych uczniów, przywołują pozytywne skojarzenia i pomagają kreować atmosferę sprzyjającą uczeniu się. Ponadto formy zabawowe aktywizują dziecko w sposób całościowy. Nauka wymaga zaangażowania ruchowego oraz udziału wielu zmysłów: wzroku, słuchu, dotyku, węchu, a nawet smaku, czyli spełniony jest postulat nauczania wielozmysłowego (multisensory teaching). Zanim jednak nauczyciel wybierze zabawę lub grę, musi krytycznie ocenić jej przydatność i związane z nią korzyści językowe, poznawcze oraz społeczne, np. czy dzieci faktycznie będą używać języka angielskiego, czy potrafią zrozumieć dokładnie zasady gry, czy formy interakcji sprzyjają rozwijaniu umiejętności pracy w zespole.

6.3.2. Wykorzystanie piosenek i rymowanek

Wprowadzając piosenki i rymowanki (songs, chants and rhymes), wykorzystuje się naturalne predyspozycje dzieci do przyswajania języka, czyli umiejętność imitacji, dobrą pamięć krótkotrwałą oraz działanie przez analogię. Piosenki i rymowanki zwykle zawierają powtarzający się element, np. refren. Zapamiętywaniu sprzyja melodia, rytm, rym oraz często towarzyszący piosence ruch. Zachęcamy dzieci nie tylko do powtarzania, ale również do tworzenia nowych piosenek i rymowanek. Ponadto śpiewanie tradycyjnych anglojęzycznych piosenek lub/i wyklaskiwanie ich rytmu umożliwia dzieciom kształcenie wrażliwości muzycznej oraz rozwijanie kompetencji interkulturowej.

6.3.3. Wykorzystanie tekstów narracyjnych

W nauczaniu dzieci od dawna stosuje się metody związane z narracją (storytelling). Walory dydaktyczne narracji obejmują elementy typowo językowe, np. regularnie i rytmicznie powtarzające się słowa, zwroty lub struktury oraz ich sugestywną kontekstualizację i wizualizację. Przewidywalność powtórzeń wpływa na poczucie bezpieczeństwa uczniów. Pozytywne skojarzenia związane z opowiadaniem i czytaniem historyjek wprowadzają specyficzną, przyjemną atmosferę nauki. Bardzo istotne są kryteria doboru opowiadań, które

powinny „dorastać” razem z dziećmi i wносить moralizujące wartości typowe dla bajek i niesamowite wytwory wyobraźni typowe dla świata fantazji.

6.3.4. Wykorzystanie dramy

Innym popularnym sposobem pracy w przedszkolu jest drama (drama techniques), czyli improwizacje, odgrywanie w różnych sytuacjach ról, scenek oraz przedstawień. Korzyści dotyczą nie tylko sfery językowej, utrwalania nowego słownictwa i struktur językowych w nowym kontekście oraz kształtowania kompetencji komunikacyjnej, ale również sfery emocjonalnej i społecznej ucznia. Techniki dramowe umożliwiają pracę nad wyraźną artykulacją dźwięków oraz ekspresją werbalną i niewerbalną. Ponadto rozwijają wyobraźnię artystyczną dziecka oraz uwrażliwiają je na tekst literacki, odpowiednią scenografię i oprawę muzyczną przedstawień. Drama sprzyja pracy nad pokonaniem barier emocjonalnych, np. nieśmiałości, niskiej samooceny oraz promuje między dziećmi współpracę, a nie współzawodnictwo.

6.3.5. Zajęcia plastyczne

Zajęcia plastyczne (arts and craft activities) zarówno wspomagają nauczanie języka angielskiego, rozwijają umiejętności społeczne dzieci, jak i kształtują ich wrażliwość estetyczną. Ponadto umożliwiają rozwinięcie umiejętności psychomotorycznych.

Wycinanie, rysowanie, kolorowanie, wyklejanie, lepienie, modelowanie pozwalają utrwalać poznane słowa i struktury językowe. Kolejnym etapem jest umożliwienie dzieciom wyrażenia w artystyczny sposób informacji o sobie. Ważnym elementem jest możliwość ekspozycji prac dzieci w formie plakatu. Twórcze prace plastyczne stymulują dzieci do ich omawiania i mówienia o sobie samych. Dzieci mogą wykonywać zadania plastyczne indywidualnie lub w zespołach, a nauczyciel, monitorując ich pracę, ma możliwość nawiązania kontaktu z poszczególnymi uczniami, udziela wyjaśnień i zachęca do używania języka angielskiego. Jest to jeden ze sposobów realizowania zasady nauki poprzez celowe, sensowne działanie.

6.3.6. Projekty językowe w nauczaniu języka angielskiego

Projekt - według Helm i Katz (2003) - to pogłębione działanie badawcze inicjowane przez dzieci lub nauczyciela, a jego celem jest szukanie odpowiedzi na pytania uczniów. Chociaż nadrzędnym celem projektów językowych (project work) jest utrwalanie i zastosowanie wcześniej poznanych słów i struktur, nie można pominąć korzyści poznawczych i społeczno-emocjonalnych wynikających z zastosowania pracy projektowej.

Projekty dają możliwość integrowania programu nauczania języka angielskiego z programem realizowanym w ramach wychowania przedszkolnego. Stwarzają też doskonałą okazję do kształtowania umiejętności współdziałania. Niewątpliwie warto zaprezentować efekty pracy projektowej innym grupom oraz rodzicom.

6.4. Techniki nauczania

Efektywne metody nauczania dzieci w wieku przedszkolnym wymagają zastosowania technik, które wykorzystują naturalne predyspozycje dzieci: spontaniczność, emocjonalność oraz skupienie się na tym, co dzieje się tu i teraz.

Poniżej podane techniki mogą być zastosowane we wszystkich grupach wiekowych w przedszkolu. Rola nauczyciela polega na umiejętnym dopasowaniu technik do wymagań poszczególnych grup, na zagwarantowaniu odpowiedniego stopnia koniecznej różnorodności (variety) oraz odpowiedniego stopnia trudności. Ogromnie ważne jest rozpoznanie sfery najbliższego rozwoju dziecka (Zone of Proximal Development - ZPD), czyli nie tylko tego, co uczeń jest w stanie wykonać sam, ale też tego, co może zrobić z pomocą nauczyciela lub/i innych dzieci. Należy tak ustawić poziom trudności zadania, aby w pełni wykorzystać potencjał intelektualny dziecka.

6.4.1. Techniki nauczania słownictwa

- prezentacja i ćwiczenie nowych słów na podstawie kart obrazkowych, materiałów autentycznych (authentic materials) i przedmiotów (realia);
- prezentacja i utrwalanie słownictwa na podstawie opowiadań;
- prezentacja i utrwalanie słownictwa na podstawie piosenek i rymowanek;
- poszerzanie słownictwa w ramach tematu/ pola semantycznego, np. z wykorzystaniem burzy mózgów (brainstorming);
- utrwalanie słownictwa poprzez zabawy z kartami obrazkowymi;
- stosowanie gier opartych na zapamiętywaniu (memory games, chain drills).

6.4.2. Techniki nauczania wymowy

- powtarzanie modelu językowego (słów, fraz, zdań) za nauczycielem lub nagraniem;
- powtarzanie, uczenie się na pamięć, wspólne śpiewanie piosenek, rymowanek;
- powtarzanie, uczenie się na pamięć łańcuchów językowych (tongue twisters);
- tworzenie nowych kolejnych zwrotek rymowanek, łańcuchów językowych;
- wyszukiwanie par rymujących się wyrazów;
- wysłuchiwanie wyrazów z analogicznym dźwiękiem;
- słuchanie książeczek, w których teksty są oparte na zabawie wyrazami z tym samym dźwiękiem.

6.4.3. Techniki nauczania struktur gramatycznych

- prezentacja i utrwalanie nowych struktur na podstawie opowiadań;
- prezentacja i utrwalanie struktur na podstawie piosenek i rymowanek;
- tworzenie nowych części historyjki z użyciem nowej struktury;
- łączenie obrazków i odpowiednich struktur.

6.4.4. Techniki nauczania słuchania

- słuchanie i wykonywanie poleceń nauczyciela (listen and do activities), np. posłuchaj, pokoloruj, narysuj, zakresł oraz odpowiedź na pytania nauczyciela;
- przewidywanie treści tekstu słuchanego na podstawie tytułu, ilustracji, słów kluczy (prediction);
- zrozumienie ogólnego sensu tekstu słuchanego (listening for the gist);
- wyszukiwanie szczegółowych informacji w słuchanym tekście (listening for details - scanning).

6.4.5. Techniki nauczania mówienia

- mówienie o sobie na podstawie zaprezentowanego modelu, np. uzupełnianie luki informacyjnej;
- prowadzenie krótkiej rozmowy stymulowanej obrazkiem czy podanym zestawem słów, pytań, zadaniem typu survey;
- prowadzenie krótkiej rozmowy w ramach wyuczonych struktur.

6.4.6. Techniki rozwijające umiejętności motoryczne

- rysowanie szlaczeków;
- rysowanie po śladzie;
- labirynty - narysowanie drogi od początku do końca labiryntu;
- uzupełnianie niedokończonych rysunków;
- kolorowanie rysunków.

6.4.7. Techniki wdrażania autonomii ucznia

Przygotowanie dzieci do nauki w szkole jest jednym z priorytetowych celów wychowania przedszkolnego. Z tego względu bardzo istotne jest stopniowe, lecz systematyczne wdrażanie dzieci do samodzielnej i świadomej nauki języka angielskiego.

Wprowadzenie elementów autonomicznego uczenia się jest procesem długotrwałym i trudnym. Wymaga od nauczyciela skrupulatnego planowania, konsekwencji w realizacji planu oraz systematyczności. Jednak satysfakcja, jaką daje obserwacja rozwoju dziecka starającego się podjąć trud samodzielnej pracy i zrozumienia własnych osiągnięć w nauce języka rekompensuje wszystkie trudności i problemy. Wskazane jest jednocześnie zapoznanie rodziców z zasadami autonomii ucznia.

Proponujemy następujące techniki, które pomogą uczniom uwierzyć we własne możliwości i dostrzec postępy:

- systematyczne wdrażanie do samooceny (self-assessment);
- refleksja na temat treści nauczanego materiału;
- zachęcanie uczniów do wyrażania opinii na temat stopnia satysfakcji I like/I don't like...;
- zachęcanie dzieci do udzielania sobie nawzajem informacji zwrotnej na temat poprawności wykonywanych zadań;
- wdrażanie uczniów do pracy w parach/grupach;
- oferowanie ćwiczeń do wyboru;
- wykorzystanie projektów językowych;
- prowadzenie portfolio językowego (language portfolio).

6.4.8. Techniki dramowe

Nie można przecenić wartości edukacyjnych i wychowawczych technik dramowych (drama techniques) stosowanych w nauczaniu języka angielskiego.

Oto przykłady proponowanych technik:

- ćwiczenie języka komunikacji niewerbalnej -mowa ciała, np. pantomima;
- uczenie się na pamięć i recytacja krótkich wierszyków, rymowanek, piosenek;
- odgrywanie ról w scenkach sytuacyjnych (role play);
- odgrywanie scenek na podstawie prezentowanych tekstów;
- opracowywanie i odgrywanie krótkich scenek;
- przygotowanie i odegranie przedstawień/scenek okolicznościowych, np. na zakończenie roku szkolnego.

6.5. Formy pracy

Różnorodność form pracy jest elementem, który w znacznym stopniu wpływa na atrakcyjność zajęć oraz atmosferę w grupie. Zakres możliwości jest dość duży. Nauczyciel powinien zwrócić baczną uwagę na sposób wprowadzania nowych form interakcji, tak aby nie doprowadzić do nieporozumień i chaosu.

Nauczyciel może zaproponować następujące formy:

- praca z całą grupą - nauczyciel inicjuje pracę i kieruje nią (lockstep);
 - ✓ wypowiedzi chórem, np. cała grupa powtarza, śpiewa;
 - ✓ wypowiedzi indywidualne uczniów – kolejność wskazana przez nauczyciela;
- praca indywidualna, np. rysowanie, samodzielnie wypełnianie zadań;
- praca w parach otwartych (open pairs) – dwoje dzieci „występuje” przed resztą grupy - jest to istotny element prezentacji zadania i sprawdzenia zrozumienia polecenia nauczyciela;
- praca w parach zamkniętych (closed pairs) – wszystkie dzieci jednocześnie pracują w parach;
- praca w zespołach/grupach (groupwork).

6.6. Materiały nauczania

Materiały nauczania są bardzo ważnym elementem procesu nauczania. W znacznym stopniu wpływają na motywację uczniów do nauki nowego języka, rozwój ich wyobraźni oraz kształtowanie wrażliwości estetycznej. Wykorzystywane na zajęciach materiały i pomoce dydaktyczne nie tylko muszą spełniać wszystkie wymogi merytoryczne, ale również ich opracowanie graficzne musi być staranne i powinno odznaczać się bardzo wysoką jakością.

Materiały dydaktyczne dla dzieci w wieku przedszkolnym oparte są głównie na graficznym odwzorowaniu elementów istotnych dla omawianych treści wychowania i kształcenia. Zadaniem ilustracji, zdjęć, symboli graficznych jest przywołanie znanych dzieciom obrazów rzeczywistego świata, a następnie pobudzenie wyobraźni dzieci i otwarcie przed nim nowych horyzontów. Nauczyciel i dzieci wspólnie ubierają obrazki w słowa, aby nadać im nowe treści i wartości.

Należy podkreślić, że podręczniki dla przedszkolaków tworzą uporządkowaną sekwencję obrazków. Nauczycielowi podręcznik oferuje spójny, przemyślany, zawierający leksykę, gramatykę i funkcje językowe program, który jest stopniowo wprowadzany i konsekwentnie utrwalany. Ponadto każdy podręcznik oferuje oprogramowanie, poczynając od tradycyjnych kart obrazkowych czy plakatów, przez materiały audio i wideo, aż po najnowsze środki multimedialne (patrz sekcje od 6.6.1. do 6.6.3.).

Dla małych uczniów ważne jest również wykorzystanie historyjek obrazkowych, których bohaterem jest klasowa maskotka. Wyniki badań nad efektywnością nauczania dzieci, jednoznacznie wskazują na istotną rolę opowiadań i historyjek: dzieci łatwiej przyswajają nowe słowa i struktury językowe oraz lepiej je utrwalają. Natomiast posiadanie książki pełnej przygód ulubionego bohatera i nauka z niej dodatkowo wpływają pozytywnie na następujące aspekty ogólnego, nie tylko językowego, kształcenia dziecka:

- motywację do nauki, szczególnie potrzebę kontynuowania uczenia się, aby poznać następne historyjki;
- poczucie bezpieczeństwa poprzez oparcie nauczania na stałych, oczekiwanych elementach;
- refleksję nad przerobionym materiałem dzięki takim zadaniom, jak np. „odszukaj w podręczniku swój ulubiony obrazek/historyjkę, wybierz najśmieszniejszą historyjkę”;
- wdrażanie do systematycznej pracy poprzez wskazywanie następnych etapów;
- możliwość powrotu do poprzednich rozdziałów, a więc powtarzania i utrwalania wprowadzanego materiału;
- rozwijanie zainteresowania pracą z książką, a więc wypracowywanie dobrych nawyków podczas uczenia się;
- uświadamianie uczniom, że nauka jest długą przygodą – od początku do końca książki;
- możliwość zaprezentowania rodzicom ulubionych historyjek, obrazków, a więc łatwiejszego nawiązania kontaktu przedszkole-dom.

Dzięki temu, że na początku roku szkolnego przedszkolak może podpisać książkę/zeszyt ucznia swoim imieniem, nauka nabiera bardziej osobistego wymiaru.

6.6.1. Podstawowe materiały

Podstawowe materiały nauczania to zestaw podręcznik, ćwiczenia i książka dla nauczyciela, która oprócz opracowania metodycznego kursu zawiera dodatkowe zadania. Niezbędną częścią zestawu są materiały audio z nagraniami tekstów, scenek i piosenek. Do kursów stworzone zostały dodatkowo plakaty i karty obrazkowe odpowiadające treści podręczników. Natomiast materiały wideo znacznie poszerzają możliwości prezentacji nowego języka i materiałów kulturowych.

- My Disney Stars and Friends
- Stars and Heroes Starter
- Rise and Shine Starter

- Team Together Starter
- English Code Starter
- New English Adventure Starter
- My Little Island
- Tiny Big Things

6.6.2. Pomoce naukowe i środki dydaktyczne

Poniżej zaprezentowane środki dydaktyczne są niezwykle przydatne podczas zajęć we wszystkich przedszkolnych grupach wiekowych:

- karty obrazkowe (flashcards);
- karty obrazkowe do gry w parach/grupach;
- plakaty (posters), plansze tematyczne;
- pacynki;
- materiały autentyczne (authentic materials), np. mapy, zdjęcia;
- autentyczne przedmioty (realia), np. guziki, muszelki;
- materiały plastyczne.

6.6.3. Materiały pomocnicze

- nagrania piosenek
- materiały wideo
- książeczki

6.7. Struktura lekcji i zasady jej planowania

Dzieci w wieku przedszkolnym wymagają szczególnej uwagi, ponieważ w trakcie nauki języka angielskiego zdobywają również umiejętności przebywania i współdziałania w grupie, wykonywania poleceń, utrzymywania porządku, a do wszystkiego podchodzą z olbrzymim entuzjazmem. Ze względu na swój wiek mają głęboką potrzebę akceptacji i bezpieczeństwa. Aby sprostać tym wymaganiom, lekcja języka angielskiego powinna być skonstruowana zgodnie z kilkoma zasadami.

Przede wszystkim układ lekcji, czyli kolejne jej fazy powinny być znane i zrozumiałe dla dzieci. Dzięki temu, że struktura lekcji jest przewidywalna wzmacniane jest poczucie bezpieczeństwa uczniów, a eliminowana frustracja lub zniechęcenie. Szczególnie ważne jest staranne przygotowanie rytuałów (patrz sekcja 6.1.), które wpływają pozytywnie na organizację lekcji, podkreślają kolejne etapy zajęć i sygnalizują zmiany. Struktura lekcji jest schematem, który wypełnia się różnorodnymi ćwiczeniami i zadaniami dla dzieci.

Zapewnienie różnorodności w ramach każdej fazy ma na celu:

- ciągłe aktywizowanie dzieci;
- utrzymanie zainteresowania uczniów;
- zaangażowanie różnych zmysłów;
- wykorzystanie różnych stylów uczenia się;
- zintegrowanie sprawności językowych;
- zapewnienie odpowiedniego tempa lekcji. Aby osiągnąć zamierzoną różnorodność, należy w czasie lekcji zmieniać formy, metody, techniki pracy z dziećmi oraz wykorzystywać różne materiały dydaktyczne. Bardzo przydatna jest zasada naprzemiennego aktywizowania fizycznego i umysłowego dzieci (stir and settle).

Proponowane fazy lekcji:

- rozgrzewka językowa (warm-up);
- prezentacja nowego materiału;
- ćwiczenia utrwalające;

- zakończenie lekcji – refleksja nad tym, czego się dzieci nauczyły.

7. OPIS OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ

Świadomość celów, do jakich nauczyciel dąży wspólnie z uczniami, jest jednym z najważniejszych elementów planowania procesu dydaktycznego oraz rozkładu materiału na nowy rok szkolny.

7.1. Kompetencja komunikacyjna

Poniżej prezentowany opis założonych osiągnięć ucznia został opracowany według sugestii podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz „Europejskiego systemu spisu kształcenia językowego” powszechnie już stosowanego w Europie. Znajomość tych dokumentów jest bardzo ważna, aby zapewnić spójność celów oraz umożliwić uczniom płynne przejście z jednego etapu nauki na drugi (tj. nauki w szkole podstawowej).

Zgodnie z nowym podejściem do nauczania języka angielskiego opis osiągnięć dotyczy tak postępów ucznia w zakresie zdobywanej wiedzy (patrz sekcja 7.1.1.), jak i rozwijanych umiejętności jej zastosowania (patrz sekcja 7.1.2.). Dodatkowo podajemy również zakres osiągnięć w ramach umiejętności uczenia się (patrz sekcja 7.2.).

7.1.1. Wiedza

Na etapie przedszkolnym należy wspomagać rozwój dzieci w wielu obszarach, dlatego wprowadzane jest holistyczne ujęcie świata dziecka w nauczaniu języka angielskiego. Zakres niezbędnej wiedzy obejmuje nazywanie i rozumienie pojedynczych słów i wyrażenń dotyczących własnej osoby dziecka, jego najbliższego otoczenia oraz życia codziennego.

Uczeń:

- potrafi ułożyć podstawowe słowa w grupy semantyczne;
- potrafi odgadnąć zbiór leksykalny na podstawie podanych przykładów;
- potrafi znaleźć wyraz niepasujący do zbioru (odd-one out);
- potrafi zestawić podstawowe przymiotniki w pary o przeciwstawnym znaczeniu;
- rozumie znaczenie podstawowych struktur gramatycznych, np. I am, I've got.

Sama znajomość znaczenia poszczególnych słów i struktur nie jest równoznaczna z umiejętnością ich użycia, chociaż stanowi niezbędną bazę i punkt wyjścia do dalszej nauki.

7.1.2. Umiejętności

Zarówno rodzice, jak i nauczyciele chcieliby, by poprzeczka w zakresie zakładanych osiągnięć była zawieszona wysoko. Naszym programem chcemy objąć wszystkie dzieci, bez względu na ich uzdolnienia czy ewentualne trudności, stąd realistyczne założenia i określenia „bardzo prosty język” i „podstawowe struktury” a to przede wszystkim dlatego, aby każde dziecko miało szansę odnieść sukces, zgodnie z zasadą, że sukces przynosi następny sukces (Success breeds success).

Poniżej podajemy listę osiągnięć uczniów niezbędnych do kształtowania kompetencji komunikacyjnej w zakresie nauki języka angielskiego w przedszkolu. Umiejętności te dotyczą całego etapu przedszkolnego, a przedstawiona kolejność odpowiada gradacji trudności zadań i odzwierciedla najczęściej realizowany układ zadań w podręczniku. Należy pamiętać, że na etapie przedszkolnym dzieci nabywają głównie umiejętności rozumienia ze słuchu oraz bardzo podstawowego porozumiewania się, z wyłączeniem umiejętności czytania i pisania. Naturalne jest, że osiągnięcia poszczególnych dzieci są zróżnicowane.

Na różnice ma wpływ osobowość dziecka, jego preferencje w uczeniu się oraz czas i liczba zadań ćwiczących poszczególne kompetencje częściowe. Śledzenie postępów uczniów i osiąganych przez nich celów ma zasadnicze znaczenie dla efektywnego nauczania języka angielskiego.

Podane poniżej wskaźniki stosowane są w „Europejskim portfolio językowym dla dzieci w wieku od 3 do 6 lat”.

SŁUCHANIE

Uczeń:

- potrafi zrozumieć bardzo podstawowe słowa i wyrażenia dotyczące własnej osoby, najbliższego otoczenia i świata fantazji, rozumie polecenia w języku angielskim dotyczące zachowania w sali;
- rozumie ogólny sens scenek, bajek i innych tekstów prezentowanych przez nauczyciela lub odtwarzanych jako nagrania.

ROZMOWA

Uczeń:

- potrafi reagować werbalnie na polecenia/ pytania dotyczące klasowych rytuałów, np. Hi! How are you? I'm fine. Thanks.;
- potrafi odpowiadać na proste pytania pojedynczymi słowami lub statymi zwrotami;
- używa statych zwrotów i pytań według podanego wzoru do przeprowadzania zadań komunikacyjnych w sali.

WYPOWIEDŹ

Uczeń:

- potrafi nazwać i krótko opisać postaci, zwierzęta z najbliższego otoczenia i ze świata fantazji;
- potrafi, używając bardzo prostych wyrażen i zdań, opowiedzieć o sobie i swoim najbliższym otoczeniu.

7.2. Umiejętność uczenia się

Nowoczesne podejście do nauczania języka angielskiego zakłada kształcenie nawyków i strategii uczenia się już od początkowych etapów nauki języka. Zadaniem nauczyciela jest angażowanie uczniów w różne zadania, które kształtują strategie uczenia się, monitorowanie postępów dziecka oraz przede wszystkim wspomaganie ucznia i udzielanie pozytywnej informacji zwrotnej. Nie do przecenienia w procesie uczenia się dzieci przedszkolnych jest rola rodziców (patrz sekcja 7.2.2.).

7.2.1. Praca ucznia

Małe dzieci entuzjastycznie przyjmują nowe wyzwania, szczególnie jeżeli są one przedstawione w formie dla nich przyjemnej, takiej jak wspólne gry, zabawy i śpiewanie piosenek. Rolą nauczyciela jest przygotowanie uczniów do samodzielnej pracy w trakcie lekcji oraz wykonywania zadania domowego. Wprowadzeniem dzieci do przygotowywania się do lekcji może być prośba o przyniesienie na lekcję „czegoś małego i czerwonego” (np. wyciętego z czasopisma obrazka lub małej zabawki). Choć oczywiście prośbę tę warto też przekazać rodzicom.

Stopniowo dzieci nabywają umiejętności potrzebnych przy wspólnej i samodzielnej nauce języka. Podana poniżej lista obejmuje możliwe osiągnięcia małych uczniów w tej dziedzinie:

Uczeń:

- rozumie cel zadań i potrzebę uczenia się języka angielskiego;
- potrafi skupić uwagę na wykonywanych zadaniach;

- jest wrażliwy na brzmienie języka angielskiego;
- potrafi domyślać się znaczenia słów z kontekstu/gestu (intelligent guessing);
- jest samodzielny –sam podejmuje próby rozwiązywania zadań;
- chętnie wykonuje zadania, nawet te dodatkowe;
- potrafi poradzić sobie z niepowodzeniem, np. chętnie poprawia źle wykonane zadanie.

7.2.2. Rola rodziców

Współpraca z rodzicami powinna być stałym elementem procesu edukacyjnego i służyć wspieraniu rozwoju dziecka oraz budowaniu pozytywnego nastawienia do nauki języka angielskiego. Rodzice powinni otrzymywać przystępne informacje o aktualnie realizowanych treściach, celach edukacyjnych oraz sposobach pracy z dziećmi. Informacje te mogą być przekazywane podczas spotkań z rodzicami, za pośrednictwem komunikacji elektronicznej, materiałów informacyjnych lub innych form przyjętych w danej placówce. Ważne jest, aby komunikacja była regularna, zrozumiała i dostosowana do potrzeb rodziców.

Rodzice powinni być również informowani o postępach dziecka, jego mocnych stronach, zainteresowaniach oraz obszarach, które wymagają dalszego wspierania. Informacja o osiągnięciach powinna uwzględniać indywidualne tempo rozwoju dziecka i nie ograniczać się do oceny liczby zapamiętanych słów czy zwrotów. Szczególnie istotne jest dostrzeganie aktywności dziecka, jego gotowości do słuchania i reagowania na język angielski, podejmowania prób komunikacji, uczestniczenia w zabawach językowych oraz stopniowego rozwijania samodzielności.

Rolą rodziców nie jest zastępowanie nauczyciela ani prowadzenie dodatkowych lekcji w domu, lecz tworzenie sprzyjających warunków do naturalnego kontaktu dziecka z językiem angielskim. W zależności od możliwości i zainteresowań dziecka rodzice mogą wspólnie z nim słuchać piosenek, rymowanek i krótkich nagrań, oglądać odpowiednio dobrane materiały, czytać książeczki obrazkowe, powtarzać poznane zwroty podczas codziennych sytuacji lub podejmować proste zabawy językowe. Takie aktywności powinny mieć charakter dobrowolny, przyjemny i dostosowany do wieku dziecka.

Materiały audio, wideo i interaktywne mogą stanowić dodatkowe wsparcie w utrwalaniu kontaktu z językiem. Ich wykorzystanie nie powinno jednak opierać się na obowiązkowym odrabianiu zadań domowych ani na formalnym sprawdzaniu przez rodziców stopnia zapamiętania materiału. Ważniejsze jest stworzenie dziecku okazji do ponownego usłyszenia języka, zabawy nim i wykorzystania go w bezpiecznej, naturalnej sytuacji.

Współpraca nauczyciela i rodziców powinna opierać się na wzajemnym zaufaniu i wspólnym celu, jakim jest wspieranie wszechstronnego rozwoju dziecka. Regularna wymiana informacji pozwala lepiej dostosować działania edukacyjne do indywidualnych potrzeb dzieci oraz wzmacnia ich poczucie sprawczości, motywację i radość z poznawania języka angielskiego.

8. SPRAWDZANIE POSTĘPÓW W NAUCE I PROPOZYCJE ICH OCENIANIA

8.1. Ogólne założenia

Monitorowanie postępów dzieci, diagnozowanie ewentualnych trudności, a następnie ocenianie to niewątpliwie najtrudniejsze elementy pracy każdego nauczyciela. Bez nich proces nauczania i uczenia się byłoby niekompletne, a ocena efektywności nauczania niemożliwa. Obserwacja i zanotowanie przez nauczyciela postępów dzieci przedszkolnych są niezmiernie ważne, ponieważ na tym etapie dzieci często nie chcą się indywidualnie wypowiadać, nie chcą używać języka angielskiego przed całą grupą. Podstawą do oceny jest wtedy udział dziecka w grach i wykonywanie wydawanych przez nauczyciela poleceń, które wskazują, w jakim stopniu dziecko opanowało język wprowadzony w trakcie zajęć.

Koncepcja oceniania oparta jest na zasadzie pomiaru sprawdzającego (criterion-referenced assessment), czyli sprawdzenia, w jakim stopniu uczeń osiągnął założenia programowe, a nie jak wypada na tle grupy, czyli pomiaru różnicującego (norm-referenced assessment). W ten sposób eksponujemy osiągnięcia indywidualne dziecka i nie porównujemy go z innymi. Nie powinniśmy zachęcać dzieci do konkurowania ze sobą i ustalania niezdrowych rankingów. Każde dziecko, uczestnicząc w procesie nauki, ma prawo do rozwijania się w miarę swoich możliwości i w odpowiednim dla siebie tempie.

Sprawdzanie i ocenianie postępów na lekcji języka angielskiego stanowi istotną płaszczyznę integracji w nauczaniu przedszkolnym. Zarówno sposób oceniania, jak i komunikowanie wyników powinny być zgodne z założeniami podstawy programowej dla przedszkoli, według której istotne jest nawiązanie kontaktu z rodzicami dzieci i przekazanie im, jaki zakres materiału obejmują kolejne tematy oraz jakie postępy w nauce języka czynią ich dzieci. Sugerowane sposoby kontaktu z rodzicami oraz powiadamiania ich zostały opisane poniżej. Można zastosować elementy oceniania formatywnego (formative/continuous assessment) (patrz sekcja 8.2.) oraz oceny podsumowującej (summative assessment) (patrz sekcja 8.3.) w formie opisu osiągnięć, a nie formalnych stopni.

Uważamy, że metody sprawdzania postępów ucznia oraz oceniania powinny być przyjazne dziecku, tak aby zachęcić je i zmotywować do dalszej nauki. Do najważniejszych metod należy systematyczna obserwacja postępów ucznia oraz praca projektowa. Sugerowanym sposobem podsumowania umiejętności językowych dziecka będącym wprowadzeniem do samooceny jest praca z portfolio (patrz 8.6). Metody sprawdzania postępów małych uczniów powinny być przede wszystkim różnorodne, aby nauczyciel mógł lepiej w pełni dostrzec całą gamę osiągnięć ucznia.

8.2. Ocenianie formatywne

Ocenianie formatywne/bieżące (formative/continuous assessment) jest najważniejsze w procesie nauczania. Polega na udzielaniu dziecku informacji na temat tego, co już osiągnęło, nad czy oraz w jakim zakresie powinno jeszcze pracować, co poprawić oraz co udoskonalić. Eksponujemy osiągnięcia i pozytywne strony zachowania dziecka, aby wzmacniać to, co dobre, a nie zniechęcać dziecko do dalszej pracy i demotywować brakiem wiary w powodzenie. Małe dzieci są szczególnie wrażliwe na krytykę, motywująco działają na nie głównie pochwały, nawet dotyczące małych sukcesów. Natomiast opis osiągnięć i ewentualnych trudności jest ważną informacją dla rodziców i fundamentem profesjonalnej współpracy szkoła – dom. Nauczyciel z kolei uzyskuje cenną informację na temat efektywności nauczania: co powinien zmodyfikować, co zmienić w swojej pracy, aby ułatwić każdemu dziecku uczenie się.

W ocenianiu formatywnym przydatna jest karta indywidualnej pracy ucznia (patrz Tabela 3), na której nauczyciel systematycznie odnotowuje informacje na temat aktywności, postępów, szczególnych uzdolnień oraz ewentualnych trudności dziecka.

Tabela 3. Karta indywidualnej pracy ucznia

OCENA BIEŻĄCA	Uczeńgrupa.....								
	AKTYWNOŚĆ			REALIZACJA ZADAŃ					
za okres od do	chętnie bierze udział			rozumie polecenia			poprawnie wykonuje zadanie		
	wszystkie	większość	pojedyncze	wszystkie	większość	pojedyncze	wszystkie	większość	pojedyncze

ćwiczenie rozumienia ze słuchu									
ćwiczenie mówienia									
śpiewanie piosenek									
uczestnictwo w grach									
ćwiczenia językowo--plastyczne									

W celu zorganizowania systematycznej obserwacji postępów uczniów proponujemy nauczycielom wykorzystanie tabeli oceny umiejętności uczniów (patrz Tabela 4). W zależności od celów obserwacji nauczyciele oceniać mogą wybrany przez siebie aspekt, np. umiejętność opowiedzenia o swoim ulubionym zwierzątku (osiągnięcia językowe), umiejętność pracy w parze lub zespole (rozwój społeczny) lub zaangażowanie w pracę na lekcji.

Tabela 4. Tabela oceny umiejętności uczniów

(motywację). Sporządzając tabelę nauczyciel wpisuje umiejętności, które podlegają ocenie. Zachęcamy nauczycieli do formułowania celów istotnych dla potrzeb poszczególnych grup.

Dzięki analizie wyników obserwacji może dokonać oceny efektywności nauczania i podjąć decyzję o przeznaczeniu większej liczby ćwiczeń utrwalających treści, z którymi uczniowie mają problem.

Rozdział														
A = umiejętność opanowana w pełni														
B = umiejętność opanowana we fragmentach														
C = umiejętność nieopanowana lub wymaga intensywnego ćwiczenia														
Umiejętność														

8.3. Opisowa ocena sumatywna/podsumowująca

Ocena sumatywna podsumowująca efekty całorocznego nauczania powinna ujmować informacje na temat wiedzy, umiejętności i aktywności dziecka w odniesieniu do treści nauczania. Na etapie przedszkola nadrzędne znaczenie mają osiągnięcia dotyczące sprawności rozumienia ze słuchu oraz mówienia, jak również informacje na temat zaangażowania ucznia, jego umiejętności uczenia się i umiejętności pracy w zespole.

Nauczyciele mogą wykorzystać przykładowy raport umiejętności (Tabela 5). Poniżej podajemy kilka sugestii dotyczących oceny opisowej uczniów, ale przede wszystkim zachęcamy nauczycieli do formułowania własnych opinii oraz wybierania tych, które są najbardziej znaczące dla rozwoju ucznia. Lista podaje propozycje pozytywnych opinii. Oczywiście wymagają one odpowiednich modyfikacji w odniesieniu do

konkretnych dzieci, np. uczeń potrafi doskonale/nie potrafi w pełni, potrafi tylko częściowo, zrobił duże postępy, ma jeszcze trudności itd.

Tabela 5. Raport umiejętności ucznia - ocena opisowa

Imię i nazwisko

Grupa

Wiedza i umiejętności ucznia	
rozpoznawanie/znajomość słów i struktur	
stuchanie	
rozmowa	
wypowiedź	
umiejętność uczenia się	
motywacja	
praca w zespole	

Przykładowe sugestie oceny opisowej

Znajomość słów i struktur językowych

Uczeń:

- opanował zakres słownictwa wprowadzanego na lekcjach;
- potrafi nazwać przedmioty/zwierzęta, o których się uczył na lekcjach;
- rozumie i poprawnie stosuje zwroty, np. I like, Let's.

Stuchanie

Uczeń:

- rozumie polecenia nauczyciela;
- rozumie ogólny sens historyjek i scenek prezentowanych na lekcjach;
- potrafi wyłowić proste informacje ze słuchanych tekstów.

Rozmowa

Uczeń:

- potrafi odpowiadać twierdząco lub przecząco na pytania nauczyciela;
- samodzielnie zadaje proste pytania według ćwiczonego wzoru.

Wypowiedź

Uczeń:

- potrafi nazwać postaci, zwierzęta i rzeczy omawiane na lekcjach;
- potrafi samodzielnie, w prostych słowach, opowiedzieć o sobie i swoim najbliższym otoczeniu.

Umiejętność uczenia się

- potrafi skupić uwagę na zajęciach;
- jest wrażliwy na brzmienie języka angielskiego;

- jest samodzielny: sam podejmuje próby rozwiązywania zadań;
- potrafi poradzić sobie z niepowodzeniem, np. chętnie poprawia źle wykonane zadanie.

Motywacja

- jest aktywny na lekcjach;
- chętnie wykonuje zadania, nawet te dodatkowe.

Praca w zespole

- przestrzega zasad zachowania się w klasie;
- potrafi pracować z kolegą/koleżanką w parze;
- potrafi pracować w grupie;
- chętnie pomaga innym;
- chętnie uczestniczy w dodatkowych zajęciach, np. przedstawieniach.

8.4. Metody sprawdzania postępów ucznia

8.4.1. Techniki kontroli ustnej

Dużym wyzwaniem dla nauczyciela jest zorganizowanie systemu sprawdzenia rozwoju sprawności mówienia. Postępy ucznia w wypowiedziach ustnych sprawdzane są często podczas zajęć grupowych, a nie w formie indywidualnych wypowiedzi. Wiele dzieci w wieku od 3 do 5 lat, zanim staną się gotowe same powiedzieć coś w nowym języku, przez długi okres chłonie nowe słowa i zwroty, nie odzywając się w trakcie lekcji. Należy wtedy obserwować udział dziecka w grach i zabawach oraz podczas wspólnego śpiewania i recytowania wierszyków. Pomocne są również gry z użyciem kart obrazkowych oraz zgadywanki, np. odgadywanie nazwy ukrytego przedmiotu. Nauczyciel sprawuje kontrolę nad całą grupą, lecz wybiera indywidualnych uczniów, którym się bacznie przysłuchuje. Dzieci nie muszą zdawać sobie sprawy z tego, że są oceniane. Ważne jest, aby wiedziały, że nauczyciel uważnie ich słucha, docenia ich wysiłek, a następnie udziela konstruktywnej informacji zwrotnej.

W przetwarzaniu bariery w samodzielnym mówieniu pomagają dzieciom maskotki. W rozmowie nauczyciela z dzieckiem mogą wypowiadać się właśnie one. Dziecku łatwiej przyjąć rolę (maskotka głosem nauczyciela pyta o coś maskotkę dziecka, a ta głosem dziecka odpowiada na jej pytanie), niż w bezpośrednim kontakcie z dorosłym odpowiadać na jego pytania.

8.4.2. Techniki kontroli pisemnej – testy przyjazne dzieciom

Nieformalne testy, a właściwie zestaw ćwiczeń, które dzieci znają bardzo dobrze z zajęć, sprawdzają jednocześnie umiejętności uczniów w ramach sprawności słuchania ze zrozumieniem, rozpoznawania wyrazów i łączenia ich z obrazkami. Wskazane jest, aby nauczyciel przed testem dokładnie określił zakres sprawdzanego materiału: im węższy zakres, tym uzyskany obraz będzie bardziej wyrazisty, co ułatwi udzielenie konstruktywnej informacji uczniowi.

Techniki podane poniżej opierają się na tekstach, których dzieci słuchają. Istotne jest, aby źródło tekstu było zróżnicowane, czyli nie tylko prezentowane przez nauczyciela, ale również odtwarzane z dostępnych źródeł.

- dyktando rysunkowe: uczniowie słuchają i rysują, dorysowują brakujące elementy lub odpowiednio kolorują obrazki;
- dyktando liczbowe: uczniowie zakreślają odpowiednią ilość elementów;
- zakreślanie: uczniowie słuchają i zakreślają odpowiednie obrazki;
- prawda czy fałsz: uczniowie słuchają zdań, krótkich tekstów i decydują, czy narysowany obrazek odpowiada treści, czy nie;

- zbiory: wyszukiwanie zbiorów według kategorii, wykreślanie niepasujących obrazków;
- błędy: wyszukiwanie i poprawianie błędów na rysunkach oraz ilustracjach.
- Ważnym zadaniem nauczyciela jest ustalenie formy sprawdzania postępów dzieci:
- czy podany zostanie cel zadania, jeśli tak, to w jakiej formie;
- czy uczniowie pracują nad zadaniem samodzielnie, czy w parach;
- jak będzie przekazany komentarz do prac – punkty, symbole, np. słoneczka, informacja opisowa pisemna (dla rodziców) czy ustna;
- jak często sprawdzane będą postępy dzieci.

8.4.3. Praca projektowa

Praca projektowa przeprowadzana na lekcji umożliwia nauczycielowi ocenianie postępów uczniów we wielu aspektach nauczania języka:

- poprawność leksykalno-gramatyczna wykonanego zadania – rozwój językowy;
- praca indywidualna jako część całości, praca w parach lub zespołowa – rozwój emocjonalno--społeczny;
- sposób zdobywania brakujących informacji (również na temat języka) – rozwój umiejętności uczenia się.

Szczególnie jeśli częścią projektu jest praca plastyczna, a dzieci zwykle wykonują ją w różnym tempie, nauczyciel może, podchodząc do ucznia, zadawać dodatkowe pytania lub udzielać wyjaśnień. Ponadto praca projektowa pozwoli nauczycielowi zapoznać się z zainteresowaniami poszczególnych uczniów, ich talentami oraz – w pewnym stopniu – z preferowanym przez nich stylem uczenia się. Po zakończeniu pracy projektowej zachęcamy nauczycieli do eksponowania efektów pracy, np. plakatów. Sugerujemy, aby również rodzice, podczas spotkań klasowych, mieli okazję poznania efektów wspólnej pracy swoich dzieci.

8.5. Samoocena

Umiejętność przeprowadzenia samooceny jest obecnie uważana za jeden z najistotniejszych czynników efektywnego uczenia się. Poniżej podajemy korzyści wynikające z systematycznego wdrażania uczniów do samooceny:

- powtórka nauczanych treści przeprowadzona przez samego ucznia;
- refleksja nad tym, czego się dziecko uczy na lekcji języka angielskiego;
- uświadamianie własnych kompetencji językowych;
- umiejętność określenia swoich mocnych i słabych stron;
- pozytywne kształtowanie wizerunku siebie jako ucznia odnoszącego sukcesy: „Już umiem, potrafię nazwać, powiedzieć, rozumiem itp.”;
- uczenie się odpowiedzialności za rezultaty własnej pracy;
- motywacja do dalszej nauki.

Podsumowując, samoocena stanowi pierwszy krok na drodze do samodzielnego uczenia się. Kształtowanie umiejętności samooceny jest procesem, a więc tylko systematyczna refleksja dotycząca procesu uczenia się, np. gra na zakończenie rozdziału lub przyklejenie w książce nalepki w celu podkreślenia odniesionego sukcesu mogą przynieść zakładane efekty. Ważne jest, aby pozytywnym wzmocnieniem takiego podsumowania była pochwała zaakceptowana przez dzieci, np. nauczyciel mówi Very good, unosząc kciuk do góry i zachęca dzieci, aby zrobiły to samo. Małe dzieci zachęcane do podsumowania zakończonego etapu (np. rozdziału czy tematu) zaczynają być bardziej świadome swoich osiągnięć, a tym samym niewątpliwie wzrasta ich poczucie własnej wartości. Badania naukowe potwierdzają, że dzieci świadome celów poznawczych oraz strategii uczenia się osiągają lepsze rezultaty w nauce.

8.6. Portfolio

„Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczania i ocenianie” (Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment) i „Europejskie portfolio językowe” (European Language Portfolio) wspierają aktywne metody nauczania oraz rozwijają autonomię ucznia. Nasz program zachęca nauczyciela do zapoznania się z wyżej wymienionymi dokumentami, szczególnie z „Europejskim portfolio językowym dla dzieci w wieku od 3 do 6 lat”.

Decyzja o wprowadzeniu formalnego dokumentu oczywiście należy wyłącznie do nauczyciela. Jednak w wypadku, gdy nauczyciel nie zdecyduje się na ten krok, w ramach naszego programu zachęcamy nauczycieli do systematycznego wdrażania idei portfolio. Poniżej podajemy kilka sugestii:

- zachęcanie uczniów do kolekcjonowania ważnych prac dokumentujących ich postępy w nauce w teczce (nazwa używana w „Europejskim portfolio językowym” to dossier). Według nas ważne materiały to wybrane prace plastyczne, których elementy dziecko potrafi nazwać w języku angielskim, ilustracje do piosenek, rymowanek oraz książeczek;
- zachęcanie uczniów do zbierania materiałów autentycznych English around us, np. nalepek, reklam, inne materiałów przywiezionych z zagranicznych wycieczek z rodzicami;
- zachęcanie uczniów do wyrażania swoich opinii na temat wykorzystanych na lekcjach materiałów, zainteresowania tematem oraz formą pracy;
- zachęcanie uczniów do wyrażania opinii na temat doświadczeń związanych z językiem angielskim, kulturą angielską;
- systematyczne przeprowadzanie samooceny.
- Warto wytłumaczyć rodzicom ideę portfolio i poprosić ich o współpracę przy kompletowaniu dossier.
- Korzyści wynikające z systematycznej pracy nad wdrażaniem idei portfolio to:
- kształtowanie nawyku systematycznej pracy;
- pogłębiona refleksja nad uczeniem się;
- kształtowanie pozytywnego nastawienia do uczenia się: moje dossier pokazuje, jak pracowałem i jakie zrobiłem postępy;
- rozwijanie umiejętności myślenia krytycznego, np. „Oceń, co podobało/nie podobało Ci się w tym rozdziale?”, „Co sądzisz o tej książce?”, „Jakie prace chcesz umieścić w swojej teczce prac dossier?” itd.;
- rozwijanie umiejętności myślenia twórczego poprzez prace językowo-plastyczne, prace projektowe;
- większa staranność wykonywania prac;
- większa samodzielność ucznia;
- większa świadomość językowa (dotyczy zarówno języka ojczystego, jak i obcego);
- większa świadomość interkulturowa;
- możliwość lepszej komunikacji i współpracy z rodzicami.

Portfolio jest kolejnym elementem, który wspomaga kształtowanie autonomii ucznia. Podobnie jak w wypadku samooceny kluczem do sukcesu jest tu systematyczna i dobrze zaplanowana, wytrwała praca zarówno nauczyciela, jak i uczniów.

9. ZASADY MODYFIKOWANIA PROGRAMU

Realizacja programu przewiduje zajęcia w wymiarze dwóch do czterech 30-minutowych spotkań w tygodniu. Ze względu na coraz większe zainteresowanie rodziców nauczaniem języka angielskiego w przedszkolach, aktualnie wiele przedszkoli oferuje intensywne nauczanie codziennie lub program immersji językowej (language immersion), tzw. przedszkole anglojęzyczne. Pearson posiada w swojej ofercie dla

przedszkoli także publikacje z rozszerzonym programem dydaktycznym, w którym zakres tematów i treści zostały rozbudowane zgodnie z obowiązującą podstawą programową.

Jeśli czas przeznaczony na język angielski zostanie wydłużony, proponujemy następujące sposoby zmodyfikowania programu:

- wprowadzenie słownictwa i zwrotów służących codziennej komunikacji w języku angielskim;
- wprowadzanie większej ilości prostych prac projektowych;
- organizowanie projektów poza przedszkolem, głównie field trips;
- przeprowadzanie prostych eksperymentów naukowych i mówienie o nich w języku angielskim;
- wzbogacanie słownictwa w ramach omawianych grup leksykalnych, szczególnie o słowa sugerowane przez uczniów;
- wprowadzanie dodatkowych piosenek (w tym pop songs) i wierszyków;
- wprowadzenie dodatkowych historyjek;
- wykorzystanie materiałów dodatkowych, np. dodatkowych nagrań wideo.

BIBLIOGRAFIA

Helm, J. Katz, L. 2003. Mali badacze. Metoda projektu w edukacji elementarnej. Warszawa: Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli.

Graddol D. 2006. English Next. Dlaczego język angielski jako globalny może oznaczać koniec języka angielskiego jako obcego? British Council.

Milne, A.A. 1927. Now we are 6. London: Methuen & Co Ltd.

Pamuła M. (ed.) 2007. Europejskie Portfolio Językowe dla dzieci od 3-6 lat. Warszawa: Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli.

Rada Europy: Coste, D., North, B., Sheils, J., Trim, J. 2003 Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie. Warszawa: Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli.

Smykowski, B. 2005. "Wiek przedszkolny. Jak rozpoznać potencjał dziecka?" w: Brzezińska, A (ed.) Psychologiczne portrety człowieka. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.

WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH

- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe
- Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, Załącznik nr 1
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach

INDEKS POJĘĆ

arts and craft activities	zajęcia plastyczne
attitude	postawa, nastawienie do nauki języka obcego
audiolingual method	metoda audiolingwalna
audiovisual method	metoda audiowizualna
authentic materials	materiały autentyczne
brainstorming	burza mózgów
can-do statements	wypowiedzi „potrafię”
closed pairs	pary zamknięte
communicative competence	kompetencja komunikacyjna
communicative method	metoda komunikacyjna
criterion-referenced assessment	pomiar sprawdzający
descriptors	wskaźniki biegłości językowej
dossier	teczka prac
drama techniques	techniki dramowe
flashcards	karty obrazkowe
formative/continuous assessment	ocenianie formatywne/bieżące
formulaic chunks	stałe wyrażenia i zwroty językowe
games	gry i zabawy
groupwork	praca w grupach/zespołach
here and now	tu i teraz
holistic approach	nauczanie całościowe
humanistic approach	podejście humanistyczne
implicit grammar teaching	nauczanie struktur bez wyjaśniania zasad i reguł gramatycznych
information gap	luka informacyjna
intelligent guessing	domyślanie się znaczenia słów z kontekstu
intercultural awareness	wrażliwość interkulturowa
knowledge	wiedza
language immersion	imersja językowa
language portfolio	portfolio językowe,teczka prac
learner-centred teaching	nauczanie skoncentrowane na dziecku i jego potrzebach
learning styles	style uczenia się

life-long learning	uczenie się przez całe życie
listening for details	wyszukiwanie szczegółowych informacji
listening for the gist	zrozumienie ogólnego sensu tekstu
lockstep	nauczyciel inicjuje i kieruje pracą w całej klasie
memory games	gry oparte na zapamiętywaniu
norm-referenced assessment	pomiar różnicujący
open pairs	pary otwarte
multisensory teaching	nauczanie wielozmysłowe
poster	plakat
prediction	przewidywanie
project work	projekty językowe
realia	autentyczne przedmioty
role play	odgrywanie scenek sytuacyjnych
routine activities	klasowe rytuały
safety	poczucie bezpieczeństwa
scaffolding	tworzenie właściwych warunków i zadań dla ucznia
scanning	wyszukiwanie szczegółowych informacji w czytany tekście
self-assessment	samoocena
self-confidence	poczucie wiary we własne możliwości
self-esteem	poczucie własnej wartości
silent period	okres ciszy
skills	sprawności językowe
songs, rhymes and chants	piosenki i rymowanki
spiral syllabus	spiralna konstrukcja rozkładu materiału
stir and settle	zasada naprzemiennego aktywizowania fizycznego i umysłowego dzieci
storytelling	narracja
summative assessment	ocena podsumowująca
survey	ankieta, kwestionariusz
teacher autonomy	podmiotowość (autonomia) nauczyciela
the need to know	potrzeba poznania
tongue twister	łamaniec językowy
topic	temat lekcji

topic-based teaching

nauczanie wokół tematu

TPR – Total Physical Response

metoda reagowania całym ciałem

variety

różnorodność

warm-up

rozgrzewka językowa

ZPD – Zone of Proximal Development

strefa najbliższego rozwoju ucznia